

Anu Martikainen

NUOREN POLKU KOULUASTEELTA TOISELLE

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus 14–18-vuotiaan koulutuksellisista siirtymä-
vaiheista

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Avoin yliopisto

Filosofinen tiedekunta

Erityispedagogiikan aineopintojen tutkielma

Joulukuu 2014

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Kasvatustieteiden ja psykologian osasto		
Tekijät – Author Anu Martikainen				
Työn nimi – Title Nuoren polku kouluasteelta toiselle				
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages	
Erityispedagogiikka	Pro gradu -tutkielma	14.12.2014	33, 5 liitettä (7 sivua)	
	Sivuainetutkielma			
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä – Abstract				
Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli selvittää olemassa olevaa tutkimustietoa siitä, minkälaiset tekijät vaikuttavat nuoren koulutukselliseen siirtymään asteelta toiselle. Tavoitteena oli muodostaa kokonaiskäsitys 14–18-vuotiaan koulutukselliseen siirtymään vaikuttavista tekijöistä sekä tuottaa tietoa siitä, minkälaiset tekijät näyttävät olevan tehokkaan siirtymän taustalla. Tutkielmassa tarkasteltiin kansainvälistä aineistoa, jotka kohdistuvat 14–18-vuotiaiden koulutukselliseen siirtymään asteelta toiselle. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineiston haku toteutettiin EBSCOhost Academic Search Premier -tietokannasta lokakuussa 2014. Aineistohaku rajattiin englanninkielisiin vuosina 2009-2014 julkaistuihin tieteellisiin tutkimusartikkeleihin. Alkuperäisaineistosta valittiin vaiheittaisten sisäänotto- ja poissulkukriteerin perusteella 14 artikkelia, jotka analysoitiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia käyttäen. Tutkielman tulosten mukaan 14–18-vuotiaan koulutukselliseen siirtymään vaikuttavat vanhempien, opettajien ja vertaisten asettamat odotukset ja vaatimukset, jotka heijastavat kulttuurisia ja institutionaalisia tekijöitä. Siirtymään vaikuttavat nuoren asettamat tavoitteet, hänen suunnittelu- ja työskentelytaidot, onnistumisen kokemukset ja kyvyt sopeutua muutokseen. Tulosten mukaan siirtymää edistävät erilaiset tosielämän oppimismahdollisuudet, yksilöllisten siirtymävaihtoehtojen ja yksilöllisen ohjauksen saatavuus. Tutkielma osoitti, että tehokkaan siirtymän taustalla vaikuttavia tekijöitä ovat oppilaitosjohtaminen, opiskelijakeskeinen oppimis- ja ohjaukulttuuri, kodin ja koulun yhteistyö, opettajien yhteistyö yli luokka- ja kouluaste rajojen, monitieteinen opetussuunnitelma, tiimiopettaminen, siirtymäohjelmat sekä ennakoititietojen kerääminen ja niiden hyödyntäminen.				
Avainsanat – Keywords systemaattinen kirjallisuuskatsaus, siirtymävaihe, nuoruuden kehitystehtävät				

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	1
2 NÄKÖKULMIA SIIRTYMÄVAIHEESEEN	3
2.1 Nuoruuden kehitystehtävät.....	3
2.2 Siirtymä nuoren elämäkulussa.....	4
2.3 Koulutuksen nivelvaihe.....	6
3 TUTKIELMAN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ	9
4.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus.....	9
4.2 Tutkielman aineisto ja valintakriteerit	10
4.3 Aineiston valintaprosessi ja laadunarviointi	11
4.3 Aineiston analyysi	14
5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET	16
5.1 Nuoren koulutukselliset siirtymät asteelta toiselle.....	16
5.1.1 Nuoren tarpeet	16
5.1.2 Oppijaidentiteetti	18
5.2 Tehokkaan siirtymäprosessin elementit	19
5.2.1 Ohjaustoiminta	19
5.2.2 Ennakointitieto.....	21
6 POHDINTA	24
6.1 Tulosten tarkastelu.....	24
6.2 Tutkielman luotettavuus	27
6.3 Jatkotutkimusaiheet	28
LÄHTEET	29
LIITTEET (5)	34

1 JOHDANTO

Ihmisen sosiaalinen ympäristö muuttuu nuoruusvuosina nopeasti, ja nuori tulee yhä tietoisemmaksi muiden odotuksista. Eriksonin psykososiaalinen kehitysteoria, Marcian identiteettiteoria ja Havighurstin elämänkaariteoria kuvastavat, millaisten yhteiskunnallisten vaatimusten ja sosiaalisten haasteiden kautta nuoren identiteetti kehittyy. Nämä vaatimukset ja haasteet pakottavat nuorta tekemään valintoja oman elämänsä suhteen sekä ohjaamaan elämäänsä ympäristön mahdollisuuksien puitteissa. Näiden vaiheiden onnistunut ratkaisu luo pohjaa nuoren hyvinvoinnille ja myöhemmälle myönteiselle kehitykselle. (Havighurst 1972; Marcia 1980; Nurmi 1995; Pulkkinen 1997.)

Nuoruudesta aikuisuuteen elämänkulkua ja koulutuspolulla selviytymistä kuvaavat muun muassa epälineaarisuus ja epävarmuus (Thomson, Bell, Holland, Henderson, McGrellis & Sharpe 2002; Komonen 2001). Yksilön elämäkulussa on havaittavissa pidentyneet opiskeluajat, elämäntyöliien monimuotoistuminen ja yksilöllisyyden korostuminen kaikilla elämäntilanteilla (Walther 2006, 120-121). Yksilön siirtymistä vaiheesta toiseen voidaan tarkastella valtiolle tyypillisten siirtymäjärjestelmien näkökulmasta, kuten koulutuspoliittisten tekijöiden valossa tai elämisenä tietyssä yhteiskunnallisessa tilanteessa (Raffe 2008; Scoon & Silbereisen 2009).

Perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheen kehittämiseen on Suomessa kiinnitetty huomiota jo 1990-luvun lopusta alkaen. Erilaisissa Opetushallituksen rahoittamissa kehittämiss Hankkeissa ja Euroopan sosiaalirahaston projekteissa on tehty näkyväksi muun muassa miten ohjausta, hallintorajoja ylittävää yhteistyötä, nuorten aktivointia ja ohjaajien sekä opettajien täydennyskoulutusta voidaan edistää. (ks. Pirttiniemi & Päivänsalo 2001; Vehviläinen

2006; Kivelä & Ahola 2007; Opetusministeriö 2005.) Hallitusohjelmamme mukaisesti nuoren polkua perusopetuksen jälkeen edistetään ohjauksellisin keinoin toisen asteen koulutukseen sekä jatko-opintoihin ja työelämään. Vuonna 2014 julkaistu Opetushallituksen suositus hyvän ohjauksen kriteereistä kannustaa koulutuksen järjestäjien tarkastelemaan paikallista ohjausta kriittisesti ja tarvittaessa ryhtymään toimenpiteisiin ohjauksen kehittämiseksi (Opetushallitus 2014).

Nuorten siirtymien tueksi on yhteiskunnassamme luotu nuorisotakuun toimenpiteet, joiden toimeenpanoa seuraavat työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, ELY-keskukset ja TE-toimistot. Suomen nuorisotakuu malli on saanut huomiota myös EU:n työministeriöiden kokouksessa, jossa hyväksyttiin EU:n laajuinen suositus nuorisotakuusta 28.2.2013. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 1, 12.) Nuorisotakuun tavoitteena on yhdessä laadituin toimintalinjauksin, uusin säädöksin ja hallinnonalojen välisen yhteistyön myötä saada nuori perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja työmarkkinoille. Suomessa ensimmäisen vuoden nuorisotakuun toimeenpanon seurantatulokset todistavat, että paikkakuntakohtaisiin yhteistyömalleihin ja koordinoituihin palveluprosesseihin tulee kiinnittää enemmän huomiota (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 217-223).

Nuorisotakuun toimenpideohjelma on tuonut entistä vahvemmin iän mukaisen jaottelun eri toimijoiden tietoisuuteen, jonka mukaan nuori on alle 25-vuotias henkilö. Jokaisen toimijan on kuitenkin hyvä muistaa, että tämä ikäjaottelu ei päde kaikessa toiminnassa yhteiskunnassamme. Rikosoikeudellisen määritelmän mukaan nuori on 15 - 20 -vuotias henkilö ja lastensuojelulain mukaan nuori on 18 - 20 vuotias. (Lastensuojelulaki 2007/417, 6§; Rikosseuraamuslaitos 2014; Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.) Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tarkastelen kansainvälisiä tutkimusartikkeleita, joissa käsitellään 14–18 -vuotiaan polkua kouluasteelta toiselle. Tässä tutkielmassa en tarkastele suomalaisia tutkimuksia koulutuksellisista siirtymävaiheista, sillä opinto-ohjaajana minua kiinnostaa muissa maissa tehdyt tutkimukset. Tutkimukseni tavoitteena on muodostaa kokonaiskäsitys nuoren koulutuksellisiin siirtymiin vaikuttavista tekijöistä, ja näiden tekijöiden vaikutuksesta nuoren elämään.

2 NÄKÖKULMIA SIIRTYMÄVAIHEESEEN

2.1 Nuoruuden kehitystehtävät

Nuoren kehitystä voidaan kuvata Eriksonin psykososiaalisen kehityksen teorialla, jossa yksilön kehittymistä lapsuudesta vanhuuteen kuvataan kahdeksan eri vaiheen kautta. Tunnetuin ja tutkituin vaihe on nuoruusikä, missä huomio kiinnittyy identiteetin kehittymiseen. Vaiheelle on ominaista, että nuori kohtaa yhteiskunnan vaatimuksia, jotka pakottavat hänen tekemään valintoja oman elämänsä suhteen. Näiden valintojen myötä nuori kohtaa elämässään kriisejä, jotka myöhemmin johtavat hänet tiettyihin aikuiselämän roolivalintoihin. (Nurmi 1995; Pulkkinen 1997.)

Nuoren identiteetin kehitystä ja elämänkulun kannalta keskeisiä valintojen tekemistä on käsitelty myös Marcia (1980) identiteettiteoriassaan. Tämän teorian mukaan on mahdollista erottaa neljä identiteetin kehitysvaihetta tutkimisen ja sitoutumisen perusteella. Identiteetin saavuttamisen vaiheessa nuori on kokemustensa perusteella valinnut jonkin sosiaalisen roolin ja toimii sen mukaisesti. Omaksutun identiteetin vaiheessa yksilö ei ole kokeillut vaihtoehtoisia sosiaalisia rooleja, vaan on samaistunut ja sitoutunut vanhempien mallin mukaisesti. Identiteetti-diffuusio vaiheessa nuori ei ole lainkaan kokeillut eikä sitoutunut erilaisiin vaihtoehtoihin. Moratoriovaiheessa yksilö tutkii ja arvioi erilaisia vaihtoehtoja löytääkseen ratkaisun. Tässä vaiheessa on luonnollista, että nuori ilmaisee huolta sitoutumattomuudestaan. (Marcia 1980, 161-162.)

Psykososiaalisen kehityksen käsite on Havighurstin sosiaaliteoriassa laajentunut kehitystehtäväksi. Havighurstin (1972) teorian mukaan yksilöön kohdistuvat vaatimukset muuttuvat iän myötä. Ympäristön yksilölle eri ikäkausina esittämät odotukset ja virikkeet käsitetään kehityspsykologisessa ajattelussa kehitystehtävinä (Havighurst 1972, 1-2). Nuoruusiässä on keskeistä oman elämän ohjaaminen ja ikäsidonnaisten haasteiden onnistunut kohtaaminen. Myönteiset kokemukset kehitystehtävien kohtaamisesta luovat yksilölle myönteistä minäkuvaa ja identiteettiä, kun taas epäonnistumiset vaikuttavat yksilön minäkuvaan ja itsetuntoon kielteisesti. Oman elämän ohjaus tapahtuu ympäristön mahdollisuuksien puitteissa. (Havighurst 1972; Nurmi 1995.) Havighurstin (1972, 45-82) mukaan nuoruuden kehitystehtäviä ovat uusien suhteiden luominen kumpaakin sukupuolta oleviin ikätovereihin, sukupuoliroolin omaksuminen, oman fyysisen olemuksensa hyväksyminen, emotionaalisen itsenäisyyden saavuttaminen vanhemmista ja muista aikuisista, avioliittoon ja perhe-elämään sekä työelämään, ideologian ja maailmankatsomuksen kehittäminen sekä sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen omaksuminen.

2.2 Siirtymä nuoren elämäkulussa

Nuoren elämäkulkua on tarkasteltu pärjäämisellä erilaisilla kentillä: koulutus, työelämä, harrastukset, perhe ja muut ihmissuhteet, työvoimapolitiittiset toimenpiteet, alakulttuuri sekä oma itse (Vehviläinen 1999, 45). Bourdieun (1998) mukaan koulujärjestelmän kenttä ylläpitää järjestystä ja lajittelua, sillä se asettaa oppilaat epätasa-arvoiseen asemaan. Koulujärjestelmä tuottaa sosiaalisia raja-aitoja eri koululaitosten välille. Tämä sosiaalinen kenttä voi olla myös taistelukenttä, jossa yksilöt pyrkivät saavuttamaan mahdollisimman hyvät asemat ja samalla jopa pudottamaan toisia kentältä pois. (Bourdieu 1998, 31-32, 43-46.) Jos nuori ei saa tarttumapintaa mistään sosiaalisesta kentästä, kysymyksessä on elämäntilan kadottaminen. On myös mahdollista, että nuori integroituu koulutuksen ulkopuoliselle pärjäämisen kentälle, kuten harrastusten pariin. (Vehviläinen 1999, 45.)

Siirtymää voidaan lähestyä näkökulmasta, jossa tarkastelukohteena on eläminen tietyssä yhteiskunnallisessa tilanteessa. Niin ikään huomioi voi kiinnittyä yksilön omaan kokemukseen, sopeutumiseen, motivaatioon ja kehitykseen. (Schoon & Silbereisen 2009, 5-6.) Myös Raffe (2008, 282) tarkastelee siirtymää yhteiskunnallisesta ja yksilöllisestä näkökulmasta. Yksilön siirtymistä vaiheesta toiseen voidaan tarkastella valtiolle tyypillisten siirtymäjärjes-

telmien näkökulmasta, kuten koulutuspoliittisten, yhteiskunnallisten tai taloudellisten tekijöiden valossa. Raffen mukaan koulutusjärjestelmiin, hyvin organisoituihin siirtymävaiheisiin, työssäoppimisen laajaan hyödyntämiseen ja ohjaukseen on kiinnitettävä huomiota. Siirtymä-käsitteellä voidaan kuvata myös yksilön koulutuksellista siirtymää tai hänen perheen perustamisen vaihetta. (Raffe 2008, 277-278, 282-287, 291.)

Siirtymää voidaan tarkastella myös ympäristön asettamina tai nuoren kokemina vaatimuksina. Elämäntietoa voi määrittää tietty yhteiskunnan ”standardoitu käsikirjoitus”, jonka mukaan elämänsisällön ajatellaan koostuvan lähinnä palkkatyöstä ja ydinperheestä. (Lairio, Puukari & Nissilä 2001, 82.) Koulutuksen, työelämän ja perheen perustamisen siirtymävaiheen vaatimukset nuori voi kokea pitkäkestoisina ja monivaiheisina. (Salmela-Aro 2008, 375-376). Vehviläisen (1999) mukaan koulutusmyönteinen nuori näkee oman toiminnan seuraukset ja ottaa niistä vastuun. Passiiviset ja tekemättömät nuoret eivät määrittele itselleen tekijän osuutta, vaan he ajautuvat erilaisiin elämäntilanteisiin. (Vehviläinen 1999, 47.)

Toisentyyppisen näkökulman siirtymään elämäntietä tarjoo Salmela-Aron (2008) motivaatiomalli (4S-malli). Yksilön elämäntietä suuntaavat vuorovaikutuksellisuus esimerkiksi vanhempien, puolison sekä työ- ja opiskelutovereiden kanssa. Hänen etenemistään edistävät tai estävät erilaiset tekijät, kuten erilaiset instituutiot, kehitystehtävät ja roolisiirtymät. Yksilöllä on myös mahdollisuus tehdä henkilökohtaisia valintoja omien tavoitteidensa mukaisesti ja näin suunnistaa elämäntietä eteenpäin. Itsesääntelyn ja oman toiminnan säätelyn muiden ihmisten ohjauksessa auttaa yksilöä pyrkimyksessään saavuttaa tietty tavoite. Joskus ainut sopeutumiskeino on muokata tai kokonaan luopua asetetuista tavoitteista. (Salmela-Aro 2008, 374.)

Siirtymän ajallista ulottuvuutta nuoruudesta aikuisuuteen ja opiskelusta työelämään voidaan kuvata epälineaarisina ja epäyhteneväisinä (Thomson et al. 2002, 335). Putkimaiset ja vakaat urat peruskoulutuksesta jatkokoulutukseen ja työelämään ovat muuttuneet pirstaleisiksi, episodimaisiksi ja kokeileviksi koulutuspoluiksi, joita luonnehtivat erilaiset koulutus- ja työmarkkinoihin liittyvät siirtymät ja katkokset, erityisesti opintojen keskeyttäminen (Komonen 2001, 242). Siirtymän pitkäkestoisuutta ja monivaiheisuutta käsittelee myös Walther (2006), joka kuvaa nuoruuden ja aikuisuuden rajan hämärtymistä metaforisesti käsitteellä jojo-siirtymät. Yksilön elämäntietä on havaittavissa muun muassa pidentyneet opiskelu-

ajat, elämäntyylien monimuotoistuminen ja yksilöllisyyden korostuminen kaikilla elämänalueilla ja -valinnoissa. Tämä pitkittyneisyys ja sirpaleisuus on luonut epävarmuutta nuorten siirtymiin, ja aiheuttanut taloudellista riippuvaisuutta vanhemmistaan. (Walther 2006, 120-121.)

Koska koulutuspolulla selviytyminen on epävarmaa, riskien ja katkoksellisuuden täyttämää, ohjauspalvelujen tulisi antaa nuorille aineksia joustavan identiteetin rakentamiseen. Oppiminen tulisi nähdä osana arkielämää, minkä seurauksena eri elämänalueilla ja erilaisissa toimintaympäristöissä tarvittavat elämänhallinta- ja vuorovaikutustaidot voivat kehittyä. Kouluoppimisen organisoinnin keskiössä tulisi olla nuorten arkielämän kokemukset, intressit ja tarpeet. Oppijaidentiteetti ei rakennu vain kouluoppimisessa, joten siinä epäonnistuneilla nuorella on mahdollisuus rakentaa identiteettiään virallisen symbolijärjestelmän ulkopuolella esimerkiksi harrastuksissa tai työharjoittelussa. (Komonen 2001, 242, 252-255, 257-258.) Nuoren on koettava oppiminen mielekkääksi, jotta tarjolla olevista palveluista ja vaihtoehdoista on hänelle hyötyä. Ohjauksessa luodaan nuorelle toimintamahdollisuuksia hänelle tärkeistä ja arvokkaista merkityksistä käsin. Nuoren osaamisalueet tulisi kartoittaa ja tukea häntä vahvistamaan taitojaan. (Vehviläinen 2014, 98, 101, 114.)

2.3 Koulutuksen nivelvaihe

Nivelvaihe voidaan määritellä kahden koulutusasteen väliseksi taitekohdaksi tai siirtymävaiheeksi, jonka ajallinen kesto ja sisältö määräytyvät yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Vaiheen aikana nuori suunnittelee ja vähitellen päätyy oman koulutus- ja ammattiurien ratkaisuihin. Nivelvaihe voidaan ymmärtää myös monivaiheisena ja -ulotteisena kenttänä, jossa eri toimijat pyrkivät tunnistamaan nuoren palvelutarpeita ohjaamalla, seuraamalla ja tukemalla. (Huhtala & Lilja 2007; Opetusministeriö 2005; Rantalainen & Vehviläinen 2007; Vehviläinen 2006.)

Ohjauksella ja oppilaan/opiskelijan omalla osallisuudella ohjauksessa, sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien tiiviillä yhteistyöllä, on erittäin tärkeä merkitys koulutuksen nivelvaiheissa. Myös perhe, ystävät ja harrastukset ovat keskeisiä lapsen ja nuorten elämään vaikuttavia toimijoita, joiden merkitys huomioidaan hyvässä ohjauksessa. (Opetushallitus 2014, 6-7.) Kodin ja koulun yhteistyön tarkoituksena on luoda sosiaalinen verkosto, joka

mahdollistaa luottamuksen ja yhteisöllisen tuen syntymisen. Yhteistyöllä on todettu olevan vaikutusta oppilaiden koulumenestykseen, kotitehtävien tekemiseen ja yleiseen asenteeseen opiskelua kohtaan. Kodin ja koulun yhteistyö on avointa vuorovaikutusta ja tavoitteellista toimintaa lapsen ja nuoren parhaaksi. (Launonen, Pohjola & Holma 2004, 93-95.)

Peruskoulusta toiselle asteelle siirtyminen on merkityksellinen siirtymä myöhemmän elämänpolun kannalta. On tärkeää, että nuoria tuetaan ja ohjataan sisäisen motivaation sekä koulumyönteisen ajattelun löytämiseen opintojen nivelvaiheissa. (Huhtala & Lilja 2008; Vasalampi 2013.) Ongelmalliset oppijat -seurantatutkimuksen mukaan peruskoulun 9. luokan suuntavat opinnot -mallin opetuksellisten järjestelyjen avulla oppilas saatetaan uudelle koulutustasolle. Tämän mallin mukaan oppilaiden näkökulmasta ei ole havaittavissa nivelvaihetta peruskoulun toisen asteen välillä. (Huhtala & Lilja 2008, 16, 81-82.)

Peruskoulusta toisen asteen koulutukseen siirtymävaihetta tulisi ennakoida erilaisin tukimuodoin ja -keinoin. Esimerkiksi hyvissä ajoin ennen koulutukseen hakeutumista aloitetulla siirtymäsuunnittelulla voitaisiin nuorten koulutuksellista ja ammatillista minäkäsitystä tukea vastaamaan heidän vahvuuksiaan ja ammatillisia toiveitaan (Lappalainen & Hotulainen 2007, 253-254). Siirtymäsuunnittelun edelläkävijä maa on ollut Yhdysvallat, jossa suunnittelua on toteutettu useita vuosia (Vuontela, Lehto, Jahnukainen, Miettinen, Aunola, Kokko, Lahtinen, Haapasalo, Siiskonen & Aro 2007, 232).

Siirtymävaiheeseen tulisi kiinnittää huomiota myös Kurosen (2010) näkemyksen mukaan. Väitöskirjassaan hän korostaa muun muassa varhaisen tunnistamisen, yleisen erityispedagogisen lähestymistavan ja kokonaisvaltaisen ohjauksen tarpeellisuutta. Jos oppilas ei sitoudun opiskeluun yläkoulussa, on kiinnittyminen opintoihin epätodennäköistä myös toisella asteella. Yläkoulu on kriittinen vaihe erityisesti niille nuorille, jotka ovat kokeneet elämänsään vaikeuksia. (Kuronen 2010, 324-325.) Vanttajän (2005, 414) mukaan nuorten sijoittumista yhteiskuntaa tulisi seurata pitemmällä aikavälillä, jotta nuoren koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen merkityksestä saataisiin tietoa.

3 TUTKIELMAN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, minkälaiset tekijät vaikuttavat nuoren koulutukselliseen siirtymään asteelta toiselle. Tutkimukseni tavoitteena on muodostaa kokonaiskäsitys nuoren koulutukselliseen siirtymään vaikuttavista tekijöistä, ja näiden tekijöiden vaikutuksesta nuoren elämään. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, minkälaiset tekijät ovat tehokkaan siirtymän taustalla. Tutkielmassa tarkastellaan kansainvälisiä tutkimuksia, ilmiöstä 14–18-vuotiaan koulutuksellinen siirtymävaihe, 2009-2014 välisenä aikana. Tähän tutkielmaan en ole hyväksynyt suomalaisia tutkimuksia.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymykset:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat 14–18-vuotiaan koulutukselliseen siirtymään?
2. Minkälaiset tekijät näyttävät olevan tehokkaan siirtymän taustalla?

4 TUTKIMUSAINIETO JA -MENETELMÄ

4.1 Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

Tässä tutkielmassa tutkimusmetodina on käytetty systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmää, johon tutkijat ovat viitanneet eri käsittein. Metsämuuronen (2007, 37-39) puhuu systemoidusta kirjallisuuskatsauksesta ja Kallio (2006, 20-21) review-tutkimuksesta. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen käsitettä käyttävät Salminen (2011, 9), Johansson (2007, 4-5) sekä Rutter ja Francis (2010, 15). Yhteistä nimityksille on se, että kirjallisuuskatsauksen avulla tavoitellaan yleiskatsausta valitusta aihepiiristä aiempia tutkimuksia hyödyntäen, ja lähdeaineiston tarkastelu etenee systemaattisten työvaiheiden kautta. (Johansson 2007; Kallio 2006; Metsämuuronen 2007; Rutter & Francis 2010; Salminen 2011.)

Teoreettisen tutkimuksen piiriin luokitellulla menetelmällä tutkija kokoaa ja tiivistää tietoa olemassa olevista tutkimuksista sekä niiden tuloksista (Salminen 2011; Tuomi & Sarajärvi 2009). Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on kerätä aineistoa järjestelmällisesti ja kriittisesti sekä analysoida niitä perustellusti muotoiltujen kysymysten avulla. Kirjallisuuskatsauksella voidaan osoittaa uutta ja täydentävää tutkimustietoa aiempien tutkimuksien rinnalle. (Stolt & Routasalo 2007, 58.) Salmisen (2011) mukaan kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kolmeen perustyyppiin: kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä meta-analyysi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus, josta voidaan erottaa edelleen narratiivinen ja integroiva katsaustyyppi. Systemaattinen katsaus on puolestaan

rajattujen ja valikoitujen tutkimusten tiivistelmä, jolla tuodaan esiin mielenkiintoisia tutkimustuloksia. Meta-analyysi on kirjallisuuskatsauksen tyyppi, joka sisältää kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen meta-analyysiin. (Salminen 2011, 6, 9,12-15.)

Katsauksen tekoprosessi voidaan jakaa eri vaiheisiin, joita voi olla kolmesta seitsemään. Tutkimusongelman ja -kysymyksen määrittäminen ovat prosessin ensimmäinen vaihe ja samalla koko tutkimusta ohjaavin tekijä. Keskeistä on myös hakutermien valinta, sillä ne vaikuttavat aineiston hakutuloksiin. Kaikkea aineistoa ei valita tutkimukseen, vaan relevantti aineisto seulotaan tarkoilla sisäänotto- ja poissulkukriteereillä. Katsauksen suorittaminen edellyttää tutkijalta tarkkuutta tiedon keräämisessä ja sen vaihe vaiheelta kirjaamisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 108.) Systemaattisen kirjallisuuskatsauksessa tutkimuksen läpinäkyvyys varmistetaan esittämällä asioita taulukoin ja kuvion (Petticrew & Roberts 2008, 165). Katsauksessa syntetisoidaan tutkimustulokset, jonka raportoinnin pohjalta tehdään johtopäätökset (Johansson 2007; Kallio 2006; Salminen 2011).

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa kiinnitetään huomiota korkealaatuisiin tutkimuksiin ja suurin painarvo on niillä tutkimuksilla, jotka ovat satunnaistettuja ja kontrolloituja. Tutkimusten korkealaatuisuutta arvioidessa kiinnitetään huomiota tutkimusten julkaisukanaaviin, metodeihin, tutkimuskysymyksiin, otoksiin, aineistonkeruuseen ja analysointiin. (Johansson 2007; Kallio 2006; Metsämuuronen 2007; Petticrew & Roberts 2006.) Kirjallisuuskatsauksen alkuperäistutkimusten ulkoista ja sisäistä laatua tulee arvioida. Tutkimuksen sisäisen laadun seikkoja arvioitaessa kiinnitetään huomiota tutkimusasetelmaan, toteutukseen ja analysointiin. Ulkoisen laadun osatekijöitä tarkasteltaessa huomio kiinnittyy otokseen, interventioon ja tulosten mittaukseen. Tutkija voi kehittää oman laadunarviointimittarin, jos valmista ei ole saatavilla. (Kontio & Johansson 2007, 101-103.)

4.2 Tutkielman aineisto ja valintakriteerit

Kirjallisuuskatsaus pohjautuu neljääntoista tutkimusartikkeliin (liite 1), joista kaikki ovat läpäisseet tieteellisen arviointiprosessin. Aineisto koostui artikkeleista, joissa tarkasteltiin 14–18-vuotiaiden koulutukselliseen siirtymään vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksista neljä oli tehty Yhdysvalloissa, yksi Australiassa, Norjassa, Sveitsissä, Pakistanissa ja Saksassa. Kahdeksan tutkimusta oli toteutettu tai aloitettu nuoren päättäessä yläkoulua, ja yksi tutkimus oli

toteutettu ensimmäisenä lukiovuonna. Tutkielmani kannalta relevantteja olivat myös viisi tieteellisen arviointiprosessin läpikäynyttä artikkelia, jotka ovat julkaistu Yhdysvalloissa. Näissä artikkeleissa esitettiin ratkaisuja ja kehittämisehdotuksia, miten nuoren siirtymää voitaisiin tukea tehokkaasti asteelta toiselle. Tutkimusartikkeleiden julkaisutiedot esitetään taulukossa 2 (liite 2).

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen alkuvaiheessa on määritettävä tutkimusongelma ja -kysymykset (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 108). Ensimmäisessä vaiheessa rajasin aineistohaun koskemaan oppivelvollisuuskoulusta toiselle asteelle liittyviä tutkimuksia. Varsinaisessa aineistohaun vaiheessa tarkensin sitä koskemaan 14–18-vuotiaiden koulutuksellista siirtymää, johtuen koulutusjärjestelmien erilaisuudesta ja perusopetuksen oppivelvollisuus päätymisajankohdasta. Rajasin aineistohaun koskemaan aikaväliä 2009-2014, koska tarkoitukseni oli käsitellä mahdollisimman tuoreita tieteellisen arviointiprosessin läpikäyneitä tutkimusartikkeleita.

Kirjallisuuskatsauksen hakutermien muodostamiseksi luin siirtymävaihetta käsitteleviä artikkeleita (esim. Raffe 2008; Scoon & Silbereisen 2009; Walther 2006) sekä silmäilin väitöskirjoja, jotka käsittelivät nuorten elämäntulkua peruskoulun jälkeen (esim. Komonen 2001; Kuronen 2010; Lappalainen 2001; Onnismaa 2003). Käytin myös MOT-palvelua varmistakseni englanninkielisten käsitteiden sopivuuden tutkittavaa ilmiötä ajatellen. Tein koehakuja ERIC ja EBSCOhost Academic Search Premier -tietokannasta lokakuun alussa 2014 käyttäen tutkittavan ilmiön kannalta keskeisiä hakusanoja. Lisäksi osallistuin Nelli-verkkoaineistojen käyttöliittymä koulutukseen 9.10.2014, ja selvitin tietoasiantuntijan mielipidettä valitsemistani hakutermeistä. Kirjallisuuskatsauksen keskeisimmät hakutermit muodostuivat tutkimuskysymysten perusteella.

4.3 Aineiston valintaprosessi ja laadunarviointi

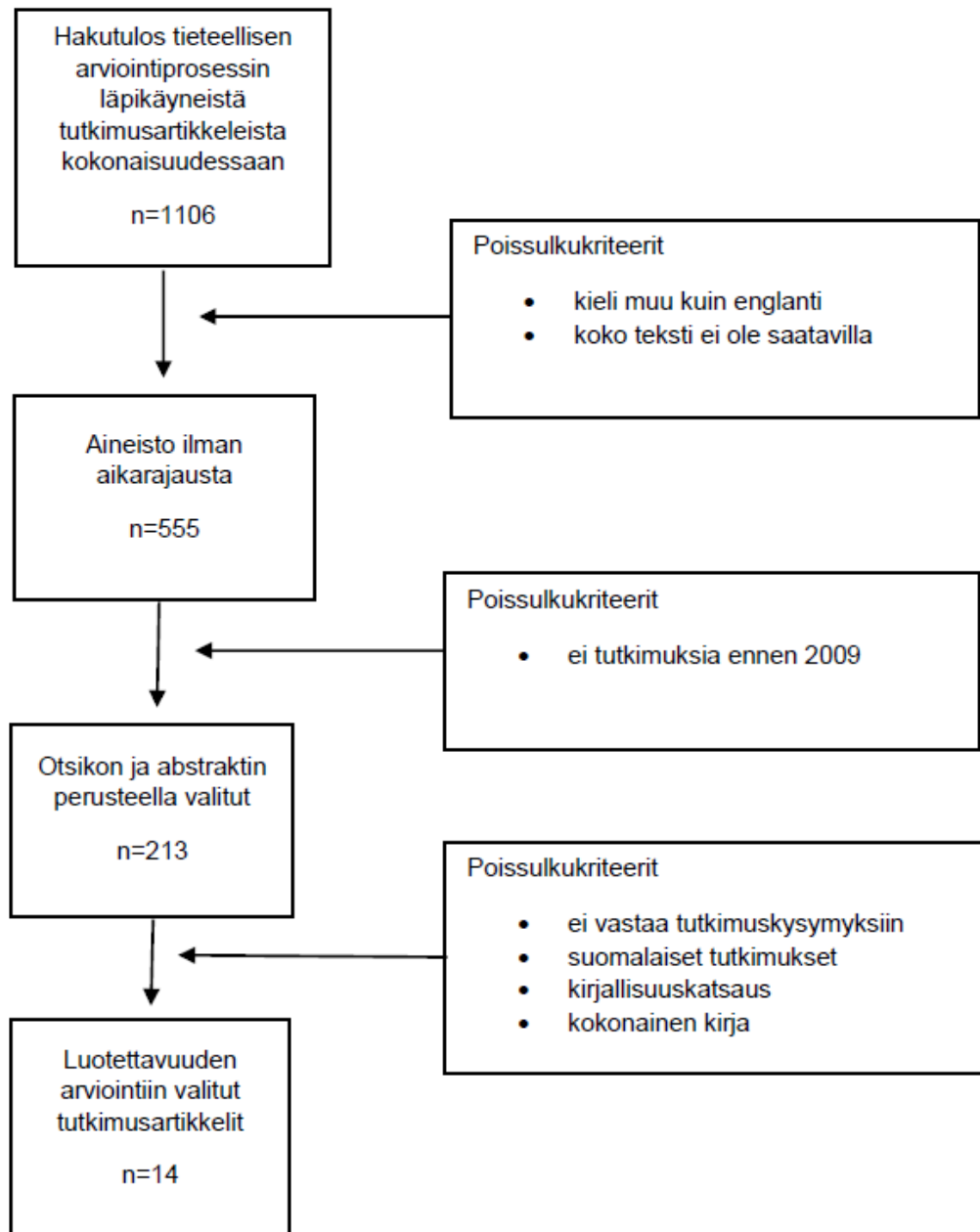
Tavoitteenani oli löytää tutkimusartikkeleita, jotka käsittelevät nuoren koulutuksellista siirtymää ja tekijöitä tehokkaan siirtymään taustalla. Toteutin aineistohaun etsimällä aiheeseen sopivia tutkimusartikkeleita monialaisesta EBSCOhost Academic Search Premier -tietokannasta. Kirjallisuuskatsauksen aineistohaun suoritin 24.-25.10.2014. Aloitin haun käyttämällä erilaisia hakusanoja yhdistellen eri tavoin, muun muassa *educational transition*, *secondary*

school, vocational education, high school, secondary education. Haku tuotti tuhansia osumia, mutta suurin osa oli epäoleellisia tämän tutkielman aiheen kannalta. Haun tarkoituksena oli löytää mahdollisimman paljon tutkimustietoa katsausta varten, joten tein hakua erilaisin hakusanoin. Hakustrategia on esitetty taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Aineistohaku

HAKUSANAT	RAJAUSTULOKSET			VALITUT
	Scholarly peer reviewed	Full text,	2009-2014	Otsikon ja abstraktin perusteella valitut
transition AND middle school OR high school AND secondary education OR vocational education	595	305	108	7
educational transition OR school transition	2814	1380	548	liian laaja haku, paljon ei relevanttia aineistoa
educational transition OR school transition AND secondary school OR middle school AND vocational education OR high school	414	195	83	12, osittain samoja kuin edellä
transition AND compulsory school AND vocational education OR secondary education	11	11	8	2, ei aiemmin esiintyneitä
transition AND guidance OR counselling AND secondary school OR secondary education	86	44	14	1, aiemmin esiintynyt

Kirjallisuuskatsauksen aineiston poimin edelle mainitusta aineistohaun osumista (n=1106). Aineiston valintaprosessi ja sen eteneminen on esitetty kuviossa 1. Aineistohaussa käytin rajattuja hakutermejä, ja määrittelin tutkimusaineistolle sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Lopullinen tutkimusartikkeleiden valinnan tein otsikon, abstraktin ja kokotekstin perusteella, mikä oli luettavissa Itä-Suomen yliopiston Nelli-portaalin kautta. Mukaan otin ne tutkimukset, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Lopulliseen aineistoon valikoitui analysoitavaksi tutkimusartikkeleita Yhdysvalloista (9), Australiasta, Sveitsistä, Saksasta, Norjasta ja Pakistanista.

KUVIO 1. Aineiston valintaprosessi

Kirjallisuuskatsauksen alkuperäistutkimusten laatua tulee arvioida. Tutkija voi kehittää oman laadunarviointimittarin, jos valmista ei ole saatavilla. (Kontio & Johansson 2007, 101-103.) Katsauksen kaikki artikkelit ovat läpäisseet tieteellisen vertaisarviointiprosessin, ja siksi pidän aineistoon valikoituneita tutkimuksia korkeatasoisina kirjallisuuskatsaustani varten. Tämän katsauksen alkuperäistutkimukset olivat metodeiltaan erilaisia, joten muotoilin laatukriteerit (liite 3) hyödyntäen Suomen sairaanhoitajaliiton (2004) kriteeripohjaa (Kontio & Johansson 2007, 106). Laatukriteerit ovat 1) tutkimuksen tausta ja tarkoitus, 2) aineisto

ja menetelmät, 3) luotettavuus ja eettisyys, 4) tulokset ja johtopäätökset sekä 5) tulokset ja päätelmät. Laadunarvioinnin yhteydessä pisteytin artikkelit (liite 4) esittämäni osa-alueiden mukaisesti. Mahdollinen maksimi pistemäärä oli 16 ja artikkelien pisteet sijoituivat laadunarvioinnissa välille 11-14. Tutkimuseettisten kysymysten pohtimisessa ja luotettavuuden arvioinnissa oli eniten puutteita. Tutkielmani kannalta relevantit, tieteellisissä lehdissä julkaistut artikkelit esitän taulukossa 6 (liite 5). Hyväksyin kaikki laadunarviointiin valikoituneet tutkimusartikkelit.

4.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysillä tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan tiivistetty kuvaus. Sisällönanalyysi voi olla aineisto- tai teorialähtöistä, mutta se voi olla myös teoriaohjaavaa. Tällöin analyysin pelkistämisen- ja ryhmittelyvaiheessa edetään kerätyn aineiston ehdoilla, mutta käsitteellistämisenä empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Teoriaohjaavassa analyysissä teoreettiset käsitteet ovat jo olemassa aikaisempaan tietoon perustuen. Analyysiyksikkö - lauseen osa tai ajatuskokonaisuus - tulee määrittää ennen sisällönanalyysi aloitusta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108-118.) Valitsin analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden, joka oli kooltaan yhdestä sanasta useiden sanojen virkkeisiin.

Käytyäni aineiston läpi useampaan kertaan kirjoitin muistiin merkityksellisiä alkuperäisilmauksia tutkimusartikkeleista. Tutkimustehtävä määrittäi analyysitapaa siten, että muodostin ydinteemat tutkimustehtävän perusteella. Aineiston analyysi eteni vaiheittain pelkistämisen, ryhmittelyn ja abstrahoinnin mukaisesti. Alkuperäisilmauksista työstin pelkistettyjä ilmauksia ja kirjoitin ne taulukkoon alkuperäisilmauksen viereen. Taulukossa 7 on esimerkki ilmausten pelkistämisestä.

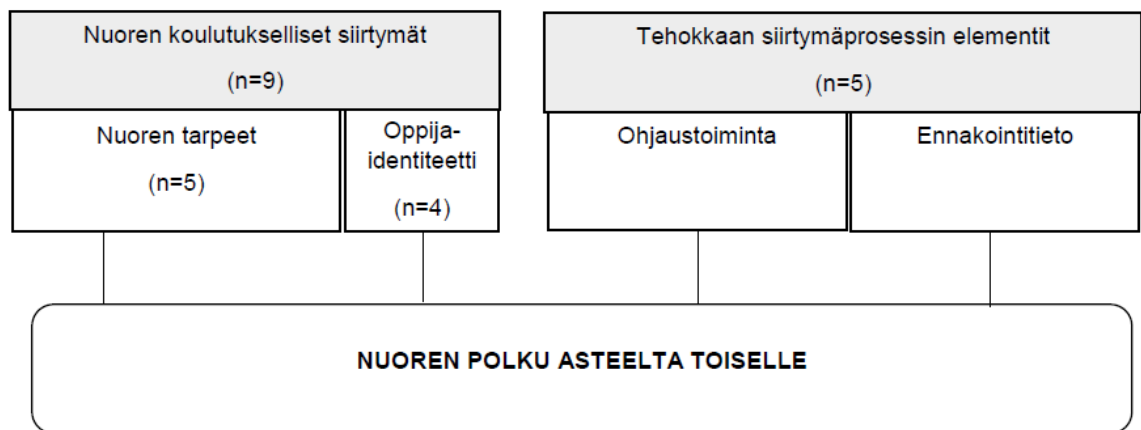
TAULUKKO 7. Esimerkki ilmauksen pelkistämisestä

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
"nuoret pyrkivät tehokkaaseen ajankäyttöön ja yrittävät tulla toimeen kasvavan akateemisen stressin kanssa"	selviytymiskeinot
"lukion aikainen koulupäivän aloitus (7:20 a.m.) ei täytä nuoren biologisia tarpeita"	biologinen kehitys

Ilmausten pelkistämisen jälkeen etsin ilmausten erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä kustakin aineistosta erikseen tutkimustehtävän mukaisesti. Esimerkiksi nuoren koulutuksellisiin siirtymiin liittyvät pelkistetyt ilmaukset ryhmittelin seuraavasti:

- oppijaidentiteetti
- murrosikäisen kehitys.

Tämän jälkeen tarkastelin aineistoa ja aikaisempia tutkimuksia sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Aineiston liittäminen teoreettisiin käsitteisiin nosti esiin teemat 1) nuoren koulutukselliset siirtymät ja 2) tehokkaan siirtymäprosessin elementit (kuvio 2).

KUVIO 2. Nuoren koulutuksellista polkua kuvaavat teemat

Nuoren koulutuksellisissa siirtymissä tarkasteltiin nuoren elämäntulkua erilaisilla kentillä. Tutkimusaineiston (n=5) mukaan siirtymävaihe on kriittinen vaihe niin sosiaalisen, emotionaalisen kuin biologisen kehityksen näkökulmasta. Nuoren oppijaidentiteetin (n=4) rakentamiseen vaikuttavat sekä informaaliset että formaaliset oppimismahdollisuudet ja -kokemukset. Tehokkaan siirtymäprosessin elementeissä (n=5) tarkasteltiin ohjaustoiminnan ja ennakoitiedon vaikutuksia siirtymäprosessiin. Kirjallisuuskatsauksessa mukana olleet artikkelit (n=14) on esitetty taulukossa 5 (liite 4) ja taulukossa 6 (liite 5) teemoittain.

5 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TULOKSET

5.1 Nuoren koulutukselliset siirtymät asteelta toiselle

5.1.1 Nuoren tarpeet

Siirtymävaiheessa tulisi huomioida murrosikäisten kehitykselliset tarpeet. Nuorten yksi keskeinen tarve on itsenäistyä, mutta samalla he tarvitsevat myös vanhempien tukea kasvaakseen eheäksi aikuiseksi. (Chen & Gregory 2009; Masdonati 2010.) Nuorten itsenäistymisprosessin vierellä kulkijoita ovat myös opettajat, jotka omalla toiminnallaan joko vahvistavat tai heikentävät nuoren itseluottamusta (Ganeson & Enrich 2009, 68-71). Niin ikään luokkatovereilla ja muilla opiskelijoilla on vaikutusta siihen, millaisena nuori kokee siirtymän asteelta toiselle. Tutkimuksen mukaan yhteenkuuluvuuden tunne on tärkeää sekä yläkoululaisille että lukiolaisille. (Uvaas & McKevitt 2013, 75.) Yläkoululaisten keskuudessa on todettu olevan myös negatiivisia vaikutuksia toinen toisiinsa, kuten lounaalla tapahtuva juoruilu ja kiusaaminen. Tutkijoiden mukaan sosiaalisten ja psyykkisten kehitystekijöiden lisäksi on huomioitava, miten koulupäivän aikainen aloitusaika (7:20) vaikuttaa nuoren biologisiin tarpeisiin. (Ellerbrock & Kiefer 2013, 183,185-186.)

Sosiaalisia ja biologisia tarpeita on havaittavissa myös Uvaasin ja McKevittin (2013) tutkimuksessa, jonka mukaan yläkoululaiset nuoret näkevät siirtymän lukioon mahdollisuutena toisenlaisiin lounasmahdollisuuksiin sekä mahdollisuutena osallistua koulun erilaisiin tapahtumiin. Tutkimuksessa esitetään, että siirtymä voi aiheuttaa nuorille epävarmuuden ja pelon tunteita. Pelkoa nuorille aiheuttavat mahdollinen eksyminen koulurakennuksessa, suoriutu-

minen kotitehtävistä ja koulumatkoista sekä huoli pilkatuksi tulemisesta. Lukiossa opiskeltuaan nuorten kokemukset muuttuivat positiivisempaan suuntaan, mutta edelleen oli havaittavissa kielteisiä kokemuksia. Myönteisiä kokemuksia nuorille tuottivat lukion kurssit ja uudet kaverit, mutta negatiivista painetta he kokivat hyvien kurssisuoritusten saavuttamisesta. (Uvaas & McKevitt 2013, 74.)

Sosiaalisiin tarpeisiin ja sopeutumiseen uuteen ympäristöön on kiinnitetty huomiota myös Ellerbrockin ja Kieferin (2013) tutkimuksessa. Nuoren integroitumista ympäristöön voidaan edistää opettajien monitieteisellä tiimityöskentelyllä ja sitä täydentävällä struktuurilla, kuten joustavalla aikataulutuksella, kotiluokalla ja opettajien laajennetulla suunnitteluajalla. Tutkimuksen mukaan opettajille tulisi mahdollistaa joka päivä 90 minuutin yhdistetty suunnittelu- ja lounashetki, jolloin opettajilla olisi aikaa suunnitella yhteisiä tapahtumia sekä puhua opiskelijoiden tarpeista. Näin toimien opettajilla olisi joka päiväisessä työskentelyssä mahdollisuus huomioida henkilökohtaistaminen, opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunne ja positiiviset vertaissuhteet. (Ellerbrock & Kiefer 2013, 180-182.) Tutkimukset osoittavat, että maan kulttuurilla on vaikutusta siihen, miten merkityksellisenä nuoren tarpeet koetaan. On opettajia, jotka eivät tue opiskelijoita huomaamaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. He eivät myöskään anna ohjausta kurssien valintaan, jatko-opintoihin tai urapolulle. Nämä opettajat eivät koe tärkeäksi tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa. (Niwaz, Hussain, Dahar & Zaman 2010, 390-392.)

Nuoren integroitumista uuteen ryhmään ja oppilaitokseen edistää opettajien asenne ja taidot. Tutkimuksen mukaan lukiolaiset kokevat helposti lähestyttäviksi opettajiksi ne, jotka ovat miellyttäviä, auttavaisia ja ystävällisiä. Opiskelijat toivovat opettajien tekävän yhteistyötä, jotta he eivät kuormitu tehtävien samoilla palautuspäivillä. He kokevat tarkoituksenmukaiseksi ja mielekkääksi osallistua oppitunneille, joissa opetus on innostavaa, käytännöllistä ja vuorovaikutusta tukevaa. (Ganeson & Ehrich 2009, 68-71.) Yläkoululaisilla on tarve saada ohjausta sekä halua kertoa henkilökohtaisista ongelmistaan opettajalle, mutta vuorovaikutus voi estyä opettajan asennoitumisen takia (Niwaz et al. 2010, 390-392). Nuorten työskentelyyn vaikuttaa myös vanhempien odotukset edistyksellisistä saavutuksista ja arvosanoista. Lukiolaiset, jotka saivat vanhemmiltaan kannustusta ja positiivista tukea korkeiden arvosanojen saavuttamiseksi, kokivat enemmän huolenpitoa opettajilta ensimmäisenä vuonna lukiossa. Tutkimustulosten mukaan kodin tuella on merkitystä positiivisen opettaja-oppilas suhteen syntyemiseen. (Chen & Gregory 2009, 59-60.)

Nuorille on merkityksellistä oppia uuden ympäristön käytännöt, sijainnit ja rutiinit; tiettyjen asioiden oppiminen on haasteellisempaa kuin toisten. Erilaisten tekemisten yhteydessä, kuten käytännön tunneilla ja valinnaisissa aktiviteeteissa nuoret oppivat tärkeitä johtamis-, tiimityö- ja yhteistyötaitoja sekä itseluottamusta. Tutkimuksen mukaan yläkoululaisten tunne menestymisestä, saavutuksista ja itseluottamuksesta voivat parantaa siirtymää lukioon. (Ganeson & Ehrich 2009, 68-71.) Lukiossa nuorten tarpeiden huomiointia voidaan edistää tai estää luokkien vaihdoilla, lounasajalla ja erilaisilla aktiviteeteilla. Ruuhkaiset käytävät ja ruokala sekä tutustuminen uusiin ihmisiin ei ole yhdentekevää lukiolaisille. Tutkimuksen mukaan sekavuutta lukio-opiskelijoiden ja opettajien päivään voi aiheutua päivittäisistä kurssiaikatauluista, koska opiskelijoita sijoitetaan kursseille, joihin he eivät ole edes hakeutuneet. (Ellerbrock & Kiefer 2013, 186-187.)

5.1.2 Oppijaidentiteetti

Yläkoululaisen oppijaidentiteetin rakentumiseen liittyviä elementtejä on nähtävillä Hegnan (2014) vähentyvien koulutuspyrkimysten tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen mukaan yläkoululaisen vähentyvät koulutuspyrkimykset ennen siirtymää toiselle asteelle ovat sidoksissa heikkoihin saavutuksiin ja koulutyöhön, mies sukupuoleen, enemmistön etniseen taustaan ja alempaan sosiaaliluokkaan. Tutkimuksen mukaan rakenteellisilla tausta ominaisuuksilla näyttäisi olevan vahvempi vaikutus pyrkimysten muokkautumiseen päätökseksi koulutusvalinnasta kuin itse siirtymällä. Nuoren tavoitteet ”ei korkeakoulutusta”, ”alempi korkeakoulutus” ja ”ylempi korkeakoulutus” pysyvät suhteellisen samanlaisena toiselle asteelle saakka. (Hegna 2014, 592, 598-605.)

Weissin ja Baker-Smithin (2010) tutkimuksessa on selkeästi nähtävillä koulumenestymisen merkitys suhteessa tulevaisuuden siirtymävaihtoehtoihin. Tutkimuksen mukaan yläkoulun aikana saavutettu opintomenestys tai menestymättömyys näkyy nuoren ensimmäisen lukiovuoden opintosaavutuksissa. Yläkoulun opintosaavutuksilla on vaikutusta myös siihen, onko nuorella mahdollista päästä eliittikouluun (magnet school). Tutkimuksen mukaan eliittikoululla on positiivisia vaikutuksia nuoren akateemisiin saavutuksiin ensimmäisen lukiovuoden aikana (Weiss & Baker-Smith 2010, 833-834, 836.) Skrobanek, Reissig ja Müller (2011, 831-832) kuvaavat tätä ilmiötä nuoren valinnaksi tietystä siirtymävaihtoehdosta, mi-

hin he sopeuttavat mieltymyksensä sisäisten ja ulkoisten rajoitusten mukaiseksi. Masdonatin (2010, 28) mukaan siirtymävaihtoehtoja tulisi yksilöllistää ja oppimismahdollisuuksien saatavuutta tulisi laajentaa, jotta voitaisiin vähentää nuorten sosiaalista eriarvoisuutta ja estää opintojen keskeyttämistä.

Masdonantin (2010) mukaan nuorelle tulisi tarjota erilaisia oppimismahdollisuuksia ja -kokemuksia työmaailmasta, sillä nuoret joutuvat tekemään ammatillisia valintoja ja etsimään paikkansa jo 15-vuoden ikäisenä. Tutkimuksen mukaan nuoret kokevat hyödylliseksi valmistavan VET-ohjelman (vocational education and training) sosiaalisten taitojen harjoittelun. Tutkijan mukaan VET-ohjelmassa tulisi kiinnittää huomiota epäedullisessa asemassa oleviin nuoriin sekä voimaannuttaa heitä. (Masdonati 2010, 23, 28.) Myös Skrobaneck, Reissig ja Müller (2011) kuvaavat tutkimuksessaan nuoren asettaman tavoitteen saavuttamista vaihtoehtoista väylää käyttäen. Tutkimuksen mukaan on niitä nuoria, jotka onnistuvat kasvattamaan ammatillisen koulutuksen markkinoilla hyödynnettävää pääomaa vaihtoehtoisella tavalla, ja näin lisäävät mahdollisuuttaan päästä ammatilliselle koulutuspolulle. Sitten on niitä nuoria, jotka hyödyntävät vaihtoehtoista väylää parantaakseen päättötodistuksen arvosanoja, mutta myös tavoitellakseen tulevaisuuden koulutusta lukiossa (gymnasium). On myös nuoria, jotka valitsevat ammatilliseen koulutukseen valmistavan ohjelman parantaakseen mahdollisuuksiaan päästä ammatilliseen koulutukseen. Toisaalta on myös niitä nuoria, jotka keskeyttävät tai lopettavat valmistavan ammatillisen koulutuksen ottaakseen työpaikan. Tutkimuksen mukaan nuorten tekemät suunnitelmat ovat tärkeitä selitettäessä perusopetuksen jälkeisen statuksen toteutumista. (Skrobaneck, Reissig & Müller 2011, 831-832.)

5.2 Tehokkaan siirtymäprosessin elementit

5.2.1 Ohjaustoiminta

Nuoruus on kriittinen vaihe ihmisen kehityksessä, ja siirtymävaiheen uudet sosiaaliset tilanteet saattavat aiheuttaa nuorelle pelkoja sekä koetella itsevarmuutta. Siirtymävaiheen ohjelmissa eri kouluista erilaisilla taustoilla tuleville nuorille tulisi olla erilaisia ohjausmalleja, joilla menestyminen voitaisiin mahdollistaa kaikille. Fyysisen ja emotionaalisen muutoksen kourissa nuoret joutuvat tekemään tärkeitä akateemisia ja sosiaalisia päätöksiä sekä tulemaan toimeen kasvavien akateemisten vaatimusten kanssa. Nuorten päätöksenteon tueksi

voidaan järjestää vierailuja oppilaitoksiin ja tutustumista vanhempiin opiskelijoihin sekä antamalla tietoa kursseista, palveluista ja turvallisuudesta. (Cohen & Smerdon 2009, 179-181.)

Ne siirtymäohjelmat, joissa otetaan huomioon nuoret, vanhemmat ja opettajat, vaikuttavat positiivisesti lukiossa opiskeluun ja sieltä saatuihin kokemuksiin. Tulosten mukaan opiskelijat osoittavat korkeampia saavutuksia ja kykyä sopeutua siirtymävaiheen muutokseen, koska heillä on tukenaan osallistuvat vanhemmat. (Cohen & Smerdon 2009, 179, 180-181.) Myös McCallumore ja Sparapani (2010) kokevat tärkeäksi nuorten, vanhempien ja opettajien huomioinnin. Heidän mukaan lukio-opiskelun vaatimuksista tulee tiedottaa mahdollisimman laajalle, sillä tiedottamalla voidaan edistää muun muassa vanhempien osallisuutta lapsensa opiskeluun. Tutkimuksen mukaan osallistuvat vanhemmat osaavat vaatia tiiviimpää yhteistyötä sekä siirtymävaihetta tukevia tekijöitä, kuten tutustumiskierroksia oppilaitoksiin. (McCallumore & Sparapani 2010, 450, 453-454.)

Lukion siirtymäohjelmalla, nuoren akateemisilla taidoilla, emotionaalisella vakaudella ja kyvyillä sopeutua muutokseen sekä perheen tilanteella, on vaikutusta yläkoulusta lukioon siirtymään. Tutkimuksen mukaan nuoret ovat sitoutuneita opiskeluun, jos tunnit ovat mielenkiintoisia ja antavat mahdollisuuden tosielämän oppimiskokemuksiin. (Cohen & Smerdon 2009, 180-181.) Neild (2009, 58-59) näkee edellä mainittujen tekijöiden lisäksi vertaisten vaikutuksen nuoren akateemisten suoritusten laskuun ja sopimattomaan käytökseen. Kellemsin ja Morningstarin (2010, 63, 65-66) puolestaan korostavat erityisesti nuoren, mutta myös hänen vanhempien aktiivista roolia siirtymäprosessissa.

Opetussuunnitelmalla ja oppilaitoksen ohjauskulttuurilla on merkittävä vaikutus lukiolaisen akateemiseen menestymiseen. Tutkimuksen mukaan heikot akateemiset taidot omaava nuori on haavoittuvaisempia putoamaan sivuraiteelle. (Neild 2009, 58-59.) Epävarmuus arvosanoista, negatiivinen kohtelu opettajien ja vertaisten osalta, sekä kurinpitotoimenpiteet vaikuttavat nuoren ensimmäiseen lukiovuoteen. Tutkimuksen mukaan nämä nuoret olivat vähemmän sopeutuvaisia ja heidän opintosaavutuksensa olivat heikkoja. Oppilaitosten tulisi luoda sellainen ilmapiiri, johon opiskelijat tuntevat kuuluvansa. Kuulumattomuuden tunne heikentää nuoren motivoitumista ja aktiivista työskentelyä. Tutkimuksen mukaan kouluympäristön ja tehokkaiden opettajien merkitys on tärkeämpää kuin opiskelijan ominaisuudet. Opettajien jatkuva ammatillinen kehittyminen on välttämätöntä, jotta heillä on keinoja

löytää opiskelijan menestymisen tiellä olevat esteet sekä kykyä antaa korkea-asteista huolenpitoa. Opettajat eivät saa odottaa nuoren epäonnistumista, vaan heidän on toimittava ennakoivasti niin moninaisilla tasoilla kuin on tarpeen. Heidän on kehitettävä ja toteutettava tehokkaita ohjelmia, joilla edistetään nuorten menestymistä. (Roybal, Thornton & Usinger 2014, 476, 479-485.) Kellemsin ja Morningstarin (2010, 67) mukaan opetussuunnitelma ja ohjeet tulisi toteuttaa yhteisöperusteisesti, jotta opiskelijoille voidaan mahdollistaa tutustuminen eri työpaikkoihin ja pienyritystoimintaan.

Oppilaitoksen johdon tulisi kiinnittää huomiota kannustavaan ja kasvattavaan oppilaitoskulttuuriin. Tutkimuksen mukaan sujuvaa siirtymää edesauttavat pienet oppimisyhteisöt, vuorovaikutus, oppilaskeskeinen oppimiskulttuuri ja tehokas johtaminen. (Roybal et al. 2014, 476, 479-481.) Yläkoulun ja lukion opettajien yhteistyö on koettu merkittäväksi, sillä näin toimien varmistetaan yhteneväinen ohjaus akateemissa, sosiaalisissa ja organisaationaalisissa asioissa. Opettajat ovat kokeneet tärkeäksi myös yläkoulun opettajien välisen yhteistyön sekä perusteellisen katsauksen tekemisen yläkoulussa opetettuihin asioihin ennen kuin nuoret siirtyvät lukioon. Onnistuneeseen opiskelijan siirtymään vaikuttavat niin johto, opettajat, opinto-ohjaajat kuin vanhemmatkin. (McCallumore & Sparapani 2010, 450, 453-454.)

5.2.2 Ennakointitieto

Oppilaitosten tulee tarkkailla hiljaisia signaaleja, ja reagoida niihin ennen kuin on liian myöhäistä (McCallumore & Sparapani 2010, 453-454). Tutkijoiden mukaan siirtymä on prosessi, mikä alkaa jossain vaiheessa alakoulua, jatkuu yhdeksäntenä lukuvuonna ja siitä eteenpäin. Opiskelijoiden tarpeet ja mahdolliset ongelmat tulisi kartoittaa jo yläkoulussa, sillä yläkouluvaihe vaikuttaa ilmeisen arvaamattomalla tavalla nuoren identiteettiin. (Cohen & Smerdon 2009, 180.) Yläkoulussa saatu kokemus onnistumisesta ja opintojen etenemisestä on ratkaisevaa, sillä yläkoulun opintosuunnitelmasta poikkeaminen ennustaa lukio-opintojen keskeyttämistä (Cohen & Smerdon 2009; Roybal et al. 2014).

Siirtymää voidaan ennakoida tekemällä yhteistyötä vanhempien kanssa, sekä järjestämällä yläkoulun ja lukion opettajille yhteisiä suunnittelutilaisuuksia. Opetuksen periodimainen aikataulutus, tuki kotitehtävissä, kannustin läsnäoloon ja arvosanoihin sekä opiskelijoiden

menestymisen juhlminen, tukevat nuorta sitoutumaan työskentelyyn. (Roybal et al. 2014, 476, 479-481.) Myös Cohen ja Smerdon (2009, 178) mainitsevat opetuksen periodimaisen aikataulutuksen. Tämän lisäksi oppilaitoksen toiminnan uudenaikaisessa järjestelyssä tulisi huomioida tehokkaampi tiedottaminen, tiimiohjaus, opintosuunnitelmasta sivuraiteelle joutuneen opiskelijan ohjaus sekä akatemian toiminta (The Freshman Academy). McCallumoren ja Sparapanin (2010) mukaan muutamat oppilaitokset ovat luopuneet akatemian toiminnasta, sillä opiskelijat viettivät käytännössä kaksi saman sisältöistä opiskeluvuotta. Toisena syynä toiminnan lopettamiseen on ollut opettajien keskinäinen kilpailu siitä, kuka pääsee akatemian opettajaksi. (McCallumore & Sparapani 2010, 451-454.)

Siirtymävaiheen menettelytavoissa tulisi huomioida, tarjotaanko niille opiskelijoille, joilla ei ole lukiossa vaadittavia taitoja, mahdollisuus saavuttaa akateemiset taidot. Opiskelijoilla on korkeat tavoitteet tulevaisuudelle ja he sitoutuvat opiskeluun, jos opettajat antavat apua heidän henkilökohtaisiin ongelmiin, yksilöllistä huomiota luokassa ja pitää yllä korkeita työskentelytavoitteita. (Neild 2009, 63.) Yhdysvalloissa eri oppilaitokset ovat laatineet ja toteuttaneet monitieteisiä opetussuunnitelmia, mitkä on laadittu opettajien yhteistyönä. Tämä yhteistyö on tuottanut tulosta, sillä opiskelijat ovat saavuttaneet parempia tuloksia muun muassa lukemisessa ja matematiikassa. Ennen opiskelun aloitusta opiskelijan ja vanhempien orientoitumista tulevaan vuoteen voidaan helpottaa opettajien, mutta myös opiskelijajen-
toreiden tapaamisella. Opiskelijoiden orientoitumista helpottavat myös esimerkit kokeista ja kotitehtävistä, sekä periodiaikataulu ja kartta oppilaitoksen tiloista. (McCallumore & Sparapani 2010, 449-450.) Myös opettajia voidaan valmentaa ja mentoroida siirtymävaiheeseen. Lukiot tarjoavat ammatillisesti kehittäviä aktiviteetteja uusille ja kokeneille opettajille. (Cohen & Smerdon 2009, 178.) Siirtymävalmentaja on opettajien monitieteisen ja yhteistoiminnallisen opettamisen kehittämisessä keskeisessä roolissa, sillä hän tukee opettajia uudenaikaiseen toimintatapaan (Neild 2009, 65).

Oppilaitoksissa tulisi järjestää opiskelijoille mahdollisuuksia harjoittaa lukiossa tarvittavia selviytymistaitojaan. Tutkimuksen mukaan lukiolaisten tulisi harjoitella ajankäyttöä, päätöksentekotaitoja, opiskelutaitoja, koestrategioita, sosiaalista suvaitsevaisuutta, tiedonhakutaitoja ja urasuuntautumista. (McCallumore & Sparapani 2010, 450-454.) Cohen ja Smerdon (2009) mainitsevat "Summer Bridge"-ohjelman, mikä sisältää rikastuttavaa kesäaktiiviteettiä antaen samalla akateemista tukea, uusia saavutuksia, motivaatiota ylittää itsensä, tutustu-

mista eri ammatteihin ja muihin oleellisiin aktiviteetteihin. On kuitenkin muistettava, että parhaimmat siirtymäohjelmien tulokset saavutetaan joustavilla, kohdennetuilla ja aikaisilla interventioilla. (Cohen & Smerdon 2009, 181.)

Erityistä tukea tarvitseville nuorille kirjataan siirtymäsuunnitelma, jossa suunnitellaan oppilaan, hänen perheen ja ammattilaisten yhteistyönä menestyksenkäs aikuiselämä. Siirtymäpalvelun tulee perustua opiskelijan tarpeisiin, huomioiden hänen vahvuudet, mieltymykset ja mielenkiinnonkohteet. Siirtymäarviointi on tärkeää, koska sitä kautta saadaan arvokasta tietoa siitä, vastaako annettu palvelu opiskelijan tarpeita. (Kellems & Morningstar 2010, 62-66.) Oppilaitokset, jotka tarjoavat kesäkursseja erityistä tukea tarvitseville nuorille tai muita rikastuttavia aktiviteetteja, ovat tehokkaita alentamaan kurssi epäonnistumisia ja keskeyttäneiden lukumäärää (Cohen & Smerdon 2009, 181).

Tutkijoiden mukaan tulisi paikantaa nuoret, jotka reagoivat siirtymään eri tavoin. Tietoa tulisi kerätä erilaisin indikaattorein esimerkiksi kahdeksannen lukuvuoden opiskelijoiden läsnäolosta sekä englannin kielen ja matematiikan epäonnistuneista kurssisuorituksista. (Cohen & Smerdon 2009, 181-182.) Tietoa tulisi kerätä opiskelijoiden opintosaavutuksista, epäonnistuneiden kurssien määrästä, opintojen keskeyttäjästä, läsnäolosta, käytösongelmista ja yhteenkuuluvuuden tunteesta. Myös tehokkuuden osatekijöihin, kuten tuutorointiin, ryhmäyttämiseen, vertaistukeen, motivointiin ja taitojen kehittämiseen tulisi kiinnittää huomiota. (Roybal et al. 2014, 484-485.) Putoamisvaarassa olevia nuoria voidaan tunnistaa arvosanojen, läsnäolon ja käyttäytymisen indikaattoreilla jo kuudentena lukuvuonna. Tutkimusten mukaan matematiikan ja lukemisen taidoilla, akateemisella asenteella, käyttäytymisellä ja selviytymisstrategioilla kehittyemisellä yläkoulussa on merkitystä ensimmäisen lukiovuoden saavutuksiin. (Neild 2009, 60.)

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus kokosi yhteen tietoa 14–18 -vuotiaan koulutukselliseen siirtymään vaikuttavista sekä tehokkaan siirtymän taustalla olevista tekijöistä. Nuoruusiän vaiheelle on ominaista, että nuori kohtaa yhteiskunnan vaatimuksia, jotka pakottavat hänen tekemään valintoja (Nurmi 1995; Pulkkinen 1997). Katsaus osoitti, että nuoren elämää koskettaa vanhempien, opettajien ja vertaisten asettamat odotukset ja vaatimukset, jotka heijastavat kulttuurisia ja institutionaalisia tekijöitä. Niin ikään kodin tuella on merkitystä positiivisen opettaja-oppilas suhteen syntymiseen. (Chen & Grecoryn 2009; Ellerbrock & Kiefer 2013; Ganeson & Enrich 2009; Niwaz ym. 2010; Uvaas & McKevitt 2013.) Katsauksen mukaan kodin ja koulun avoimella vuorovaikutuksella ja tavoitteellisella yhteistyöllä on vaikutusta nuorten menestykseen (Launonen ym. 2004). Myös siirtymävaiheen ohjauksella ja opiskelijan omalla osallisuudella ohjauksessa on tärkeä merkitys. Ohjauksessa luodaan nuorelle toimintamahdollisuuksia hänelle tärkeistä ja arvokkaista merkityksistä käsin. (Opetushallitus 2014; Vehviläinen 2014.)

Havighurstin (1972) mukaan nuoruusiässä on keskeistä oman elämän ohjaaminen ja iän mukanaan tuomien haasteiden onnistunut kohtaaminen. Myönteiset kokemukset luovat yksilölle positiivista minäkuvaa ja identiteettiä. (Havighurst 1972.) Katsauksen tulosten mukaan yläkoulussa saavutetut arvosanat vaikuttavat nuoren edistymiseen jatko-opinnoissa. Nuoren oman elämän ohjaamisessa näyttäisi katsauksen mukaan olevan keskeistä nuoren asettamat tavoitteet, nuoren suunnittelu- ja työskentelytaidot, onnistumisen kokemukset ja kyvyt sopeutua muutokseen (Cohen & Smerdon 2009; Ganeson & Enrich 2009, Hegna 2014; Skrobaneck et al. 2011). Marcian (1980) mukaan moratoriovaiheessa yksilö tutkii ja

arvioi erilaisia vaihtoehtoja löytääkseen ratkaisun. Katsaus kuvastaa, millaisia siirtymävaihtoehtoja nuorella on valittavanaan hänen menestyksensä ja vähemmän menestyksensä koulumenetyksensä perusteella. Katsauksen tulosten mukaan oppimismahdollisuuksien saatavuutta tulisi laajentaa ja siirtymävaihtoehtoja tulisi yksilöllistää. (Masdonanti 2010; Skorobaek et al.; Weiss & Baker-Smith 2010).

Nuoren elämäntietoa nuoruudesta aikuisuuteen tai opiskelusta työelämään voidaan kuvata yhteiskunnan "standardoituna käsikirjoituksena" (Lairio ym. 2001), epälineaarisenä ja epäyhteneväisenä siirtymänä (Thomson et al. 2002), jojo-siirtymänä (Walther 2006), episodimaisena ja kokeilevana koulutuspolkuna (Komonen 2001) ja motivaatiomallin mukaan (Salmela-Aro 2008). Lisäksi siirtymää voidaan tarkastella yhteiskunnallisesta, kuten koulutusjärjestelmän tai ohjauksen näkökulmasta. Sitä voidaan tarkastella myös yksilön koulutuksellisen siirtymän tai nuoren kokemien vaatimusten näkökulmasta (Bourdieu 1998; Raffe 2008; Salmela-Aro 2008; Schoon & Silbereisen 2009; Vehviläinen 1999). Katsaustulosten mukaan nuorten integroitumista uuteen opiskeluympäristöön ja motivoitumista opiskeluun voidaan edistää opettajien monitieteisellä tiimityöskentelyllä, joustavalla aikatauluksella, kotiluokalla ja opettajien yhteisellä suunnitteluajalla (Ellerbrock & Kiefer 2013). Katsaus osoitti, että opettajien yhteistyö halukkuus toisten opettajien kanssa, asenne ja taidot vaikuttavat nuoren sopeutumiseen uuteen ympäristöönsä (Ganeson & Enrich 2009). Katsauksen mukaan oppilaitoksissa tulisi olla siirtymävalmentajia, jotka tukevat opettajia uudenlaisen toimintatavan käyttöönottoon. (Neild 2009, 65).

Koulutusasteiden välisen siirtymävaiheen ajallinen kesto ja sisältö määräytyvät yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tämän vaiheen aikana nuori pohtii omaa koulutus- ja ammatturaa ja lopulta päätyy siinä suunniteltuun ratkaisuun. (Huhtala & Lilja 2007; Opetusministeriö 2005; Rantalainen & Vehviläinen 2007; Salmela-Aro 2008; Vehviläinen 2006.) Katsauksen mukaan nuorten päätöksenteon tueksi voidaan järjestää tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin, tiedottamalla koulutustarjonnasta ja palveluista (Cohen & Smerdon 2009). Opiskeluvaatimuksesta tiedottamalla voidaan edistää muun muassa vanhempien osallisuutta lapsensa koulunkäyntiin (McCallumore & Sparpani 2010). Siirtymäohjelmilla, oppilaitoksen toiminta- ja ohjauskulttuurilla sekä yhteisöperusteisesti toteutetulla opetussuunnitelmalla voidaan tukea nuoria parempiin akateemisiin suorituksiin (Kellems & Morningstar 2010; Neild 2009). Katsaustulosten mukaan nuorille tulisi tarjota erilaisia oppimismahdollisuuksia ja -kokemuksia työmaailmasta, minkä pohjalta he voivat tehdä ammatillisia valintoja (Masdonanti 2010).

Peruskoulusta toisen asteen koulutukseen siirtymävaihetta tulisi ennakoida esimerkiksi siirtymäsuunnittelulla (Lappalainen & Hotulainen 2007; Vuontela ym. 2007) ja nuoren sijoittumista yhteiskuntaan tulisi seurata pitemmällä aikavälillä (Vanttaja 2005). Katsaustulosten mukaan opettajien yhteistyön merkitys yläkoulussa sekä yläkoulun ja toisen asteen opettajien välillä on merkittävä. (McCallumore & Sparpani 2010). Yläkoulussa tulee kartoittaa nuoren tarpeet, koska opintosuunnitelmasta sivuraiteelle joutuminen ennustaa opintojen keskeyttämistä myöhemmin (Cohen & Smerdon 2009; Roybal et al. 2014). Nuoren sujuvaa siirtymää edesauttavat pienet oppimisyhteisöt, vuorovaikutus, oppilaskeskeinen oppimiskulttuuri ja tehokas johtaminen (Roybal et al. 2014). Siirtymävaiheen menettelytavoissa tulisi huomioida tarjotaanko nuorille mahdollisuus saavuttaa akateemiset taidot (Neild 2009) ja lukiossa selviytymisen taidot (Cohen & Smerdon 2009; McCallumore & Sparpani 2010). Katsaus osoitti, että putoamisvaarassa olevia nuoria voidaan tunnistaa arvosanojen, läsnäolon ja käyttäytymisen indikaattoreilla jo kuudentena lukuvuonna (Neild 2009). Läsnäolon, englannin ja matematiikan kurssisuoritus indikaattoreilla voidaan kerätä tietoa myös kahdeksantena lukuvuonna. (Cohen & Smerdon 2009).

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella voidaan esittää seuraavia johtopäätöksiä:

- 1) 14–18-vuotiaan koulutukselliseen siirtymään vaikuttavat vanhempien, opettajien ja vertaisten asettamat odotukset ja vaatimukset, jotka heijastava kulttuurisia ja institutionaalisia tekijöitä.
- 2) Koulutukselliseen siirtymään vaikuttavat nuoren asettamat tavoitteet, hänen suunnittelu- ja työskentelytaidot, onnistumisen kokemukset ja kyvyt sopeutua muutokseen.
- 3) Siirtymää asteelta toiselle edistävät erilaiset tosielämän oppimismahdollisuudet, yksilöllisten siirtymävaihtoehtojen ja yksilöllisen ohjauksen saatavuus.
- 4) Tehokkaan siirtymän taustalla vaikuttavia tekijöitä ovat oppilaitosjohtaminen, opiskelijakeskeinen oppimis- ja ohjauskulttuuri, kodin ja koulun yhteistyö, opettajien yhteistyö yli luokka- ja kouluaste rajojen, monitieteinen opetussuunnitelma, tiimiopettaminen, siirtymäohjelmat sekä ennakointitietojen kerääminen ja niiden hyödyntäminen.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten avulla pystytään lisäämään ymmärrystä siirtymävaiheen ennakkoinnin tarpeellisuudesta sekä perustelemaan, miksi oppilaitoksissa tulisi panostaa toiminta- ja ohjauskulttuuriin. Tulosten mukaan nuoren ja vanhempien osallisuus

sekä opettajien ammatillinen osaaminen ja muun kouluhenkilökunnan sitoutuminen ohjaamiseen on ensiarvoisen tärkeää.

6.2 Tutkielman luotettavuus

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta tutkimusongelman ja -kysymyksen määrittäminen sekä hakustrategian toteuttaminen ovat tärkeitä vaiheita. Aineistohaun alkuvaiheessa täsmensin tutkimuskysymyksiäni tuhansien ja pääosin epäolennaisten osumien määrän sekä rajallisen tutkielman tekemisen ajan takia. Kirjallisuuskatsauksen aineistohaun tein EBSCOhost Academic Search Premier -tietokannasta, mikä saattoi heikentää aineiston kattavuutta. Tutkimusartikkelien valintaprosessia ohjasi niiden saatavuus, jolloin merkittäviä tutkimuksia saattoi jäädä aineiston ulkopuolelle. Luotettavuutta parantaa se, että katsaukseen on valikoitunut sekä laadullisia että määrällisiä tutkimuksia.

Kirjallisuuskatsaus sisältää kansainvälisiä tutkimusartikkeleita, joten katsauksen luotettavuutta kohentaa maa- ja aluekohtaiset tulokset. Tämän kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta pyrin vahvistamaan kuvaamalla aineiston hakuprosessin ja teoriaohjaavan analyysin etenemisen mahdollisimman selkeästi ja tarkasti, jotta prosessin seuraaminen ja toistettavuus olisi mahdollista. Analyysin luotettavuutta pyrin vahvistamaan tarkistamalla tulosten yhdenmukaisuutta alkuperäisaineiston sisällön kanssa useaan kertaan.

Tähän katsaukseen olen hyväksynyt vain englanninkielisiä tutkimusartikkeleita, joten kielestä johtuva harha on olemassa. Aikaresurssit eivät antaneet mahdollisuutta kääntää muilla kielillä olevia tutkimuksia. Katsauksen luotettavuuden lisäämiseksi laadin tutkimusartikkeleista taulukon, jossa kuvaan seuraavat tiedot: tutkijat, vuosi, tutkimusartikkelin nimi ja maa. Lisäksi laadin taulukon, jossa näkyy tiedot tutkijoista, aineistosta ja menetelmistä sekä laadunarvioinnin pisteet.

Katsauksen luotettavuutta saattaa heikentää se, että tein katsauksen yksin. Hakuprosessiin liittyviä harhoja ja ongelmia pyrin vähentämään suorittamalla tiedonhaun kaksi kertaa erilaisin taulukossa 3 esittämilläni hakusanoilla. Tähän katsaukseen en sisällyttänyt julkaise-

matonta ja manuaalisesti haettua kansainvälistä tutkimustietoa rajallisten aikaresurssien takia. Julkaisemattoman tutkimustiedon haun ja löytämisen systemaattisesti koin vaikeaksi. Tämän kirjallisuuskatsauksen toteutusta on ohjannut hyvä tieteellinen käytäntö; huolellisuus, tarkkuus ja rehellisyys.

6.3 Jatkotutkimusaiheet

Tässä katsauksessa selvitettiin kansainvälisestä tutkimusaineistosta, minkälaiset tekijät vaikuttavat 14–18-vuotiaan koulutukselliseen siirtymään sekä tuottaa tietoa siitä, minkälaiset tekijät ovat tehokkaan siirtymän taustalla. Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää pitkitäistutkimuksena, millaista siirtymävaiheen ohjausta ja tukea suomalaisnuoret tarvitsevat. Lisäksi olisi tarpeen selvittää, minkälainen on suomalaisnuorten osallisuuskokemus oppilaitoksen toimintakulttuuriin. Olisi myös mielenkiintoista selvittää, minkälaista yhteistyötä yläkoulun ja toisen asteen opettajat tekevät.

LÄHTEET

*Systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimusartikkelit

Bourdieu, P. 1998. Järjen käytännöllisyys. Tampere: WSOY.

*Chen, W-B. & Gregory A. 2009. Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. *Journal of Educational Research* 103 (1), 53-62.

*Cohen, J .S. & Smerdon, B. A. 2009. Tightening the dropout tourniquet: Easing the transition from middle to high school. *Preventing School Failure* 53 (3), 177-184.

*Ellerbrock, C. R. & Kiefer, S. M. 2013. The interplay between adolescent needs and secondary school structures: Fostering developmentally responsive middle and high school environments across the transition. *High School journal* 96 (3), 170-194.

*Ganeson, K. & Enrich, L. C. 2009. Transition into high school: A phenomenological study. *Educational Philosophy and Theory* 41 (1), 60-78.

Havighurst, R.J. 1972. *Developmental Tasks and Education*. New York: Longman Inc.

*Hegna, K. 2014. Changing educational aspirations in the choice on and transition to post-compulsory schooling, a three-wave longitudinal study on Oslo youth. *Journal of Youth Studies* 17 (5), 592-613.

Huhtala, M. & Lilja, K. 2007. *ProEduca. Peruskoulusta ammatillisiin opintoihin*. Turun yliopisto.

Huhtala, M & Lilja, K. 2008. *Ongelmalliset oppijat*. Helsinki: Opetushallitus.

Johansson, K. 2007. Kirjallisuuskatsaukset – huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt ja R-L. Ääri (toim.) *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 3-9.

Kallio, T. J. 2006. Laadullinen review –tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 2, 2006, 18-28.

*Kellems, R. O. & Morningstar, M. E. 2010. Tips for transition. *Teaching Exceptional Children* 43(2), 60-68.

- Kivelä, S. & Ahola, S. 2007. Ennaltaehkäisyä vai syttyneiden roihujen sammuttamista? Opinto-ohjaajien ja projektityöntekijöiden näkemyksiä nuorten syrjäytymisen ehkäisystä. VaSkoolin tutkimushankkeen 2. osaraportti. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus, RUSE.
- Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopisto. N:o 47.
- Kontio, E. & Johansson, K. 2007. Systemaattinen tarkastelu alkuperäistutkimuksien laatuun. Teoksessa K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt ja R-L. Ääri (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007, 101-120.
- Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylän yliopisto. N:o 26.
- Lairio, M., Puukari, S. & Nissilä P. 2001. Yhteiskunnalliset kehityslinjat ja opinto-ohjaus. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto, 69-89.
- Lappalainen, K. 2001. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Joensuun yliopisto. N:o 71.
- Lappalainen, K. & Hotulainen, R. 2007. ”Jospa sitä joskus sais oikeita töitä” – Seurantatutkimus peruskoulussa arvioitujen tukitarpeiden yhteydestä nuorten koulutukseen ja työhön sijoittumisesta. Kasvatus 3, 242-256.
- Lastensuojelulaki. 2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> [Luettu 5.10.2014]
- Launonen, L., Pohjola, K. & Holma, P. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi. Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä. Kohti uutta toimintakulttuuria. Juva: PS-kustannus, 91-111.
- *Masdonati, J. 2010. The transition from school to vocational education and training: a theoretical model and transition support program. Journal of Employment Counseling 47 (1), 20-29.
- Marcia, J. E. 1980. Identity in Adolescence. Teoksessa J. Adelson (ed.) Handbook of Adolescent Psychology. New York: Wiley, 159-187.

- *McCallumore, K. M. & Sparapani, E. F. 2010. The importance of the ninth grade on high school graduation rates and student success in high school. *Education* 130 (3), 447-456.
- Metsämuuronen, J. 2007. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.
- *Niwaz, A., Hussain, M. A., Dahar, M. A. & Zaman, A. 2010. An analysis of guidance services for secondary school students in Pakistan. *International Journal of Academic Research* 2 (5), 389-393.
- *Neild, R. C. 2009. Falling of track during the transition to high school: What we know and what can be done. *Future of Children* 19 (1), 53-76.
- Nurmi, J-E. 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 256-274.
- Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Joensuun yliopisto. N:o 91.
- Opetushallitus. 2014. Hyvän ohjauksen kriteerit perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/hyvan_ohjauksen_kriteerit [Luettu 2.10.2014]
- Opetusministeriö. 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muisto. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33.
- Petticrew, M. & Roberts, H. 2006. *Systematic reviews in the social sciences: a practical guide*. Malden: Blackwell.
- Pirttiniemi, J. & Päivänsalo, P. 2001 (toim.) Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen kehittäminen. Neljän alueellisen projektin kokemuksia. *Moniste* 14/2001. Helsinki: Opetushallitus.
- Pulkinen, L. 1997. Kasvaminen aikuiseksi. Teoksessa L. Pulkinen (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. Jyväskylä: Atena, 14-28.
- Raffe, D. 2008. The concept on transition system. *Journal on Education and Work* 21 (4), 277-296.
- Rantalainen, E. & Vehviläinen, J. 2007. Kannattavaa opiskelua? –Opintojen keskeyttäminen ammatillisissa oppilaitoksissa. Helsinki: Opetushallitus.
- Rikosseuraamuslaitos 2014. Nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen, dnro 2/004/2011.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/nuorenrikoksestaepaillyntilanteenselvittaminenendnro20042011.html> [Luettu 4.10.2014]

- *Roybal, V., Thornton, B. & Usinger, J. 2014. Effective ninth-grade transition programs can promote student success. *Education* 134 (4), 475-487.
- Rutter, D. & Francis, J. 2010. SCIE systematic research reviews: guidelines. 2. uudistettu painos. London: Social Care Institute for Excellence.
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2010. Tapaus & tutkimus = tapaustudkimus? Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-Kustannus, 189-199.
- Salmela-Aro, K. 2008. Motivaatio ja hyvinvointi elämän siirtymissä. *Psykologia* 5, 374-379.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. *Opetusjulkaisuja* 62.
- Scoon, I. & Silbereisen R.K. 2009. Conceptualising school to work transitions in context. Teoksessa I. Scoon & R.K. Silbereisen (toim.) *Transitions from school to work. Globalization, Individualization and Patterns of Diversity*. New York: Cambridge University Press, 3-29.
- *Skrobanek, J., Reissing, B. & Müller, M. 2011. Successful placement or displacement in the transition from school to vocational training: the case of lower secondary school pupils. *Journal on Youth Studies* 14 (7), 811-836.
- Stolt, M. & Routasalo, P. 2007. Tutkimusartikkelien valinta ja käsittely. Teoksessa K. Johansson, A. Axelin, M. Stolt ja R-L. Ääri (toim.) *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. *Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007*, 3-9.
- Thomson, R., Bell, R., Holland, J., Henderson, S., McGrellis, S. & Sharpe, S. 2002. Critical moments: choice, chance and opportunity in young people's narratives of transition. *Sociology* 36 (2), 335-354.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Kirje nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille. http://www.tem.fi/files/36290/Nuorisotakuun_tavoitteet_ja_sisalto_-_Kirje_nuorisotakuun_alueellisille_ja_paikallisille_toimijoille.pdf
[luettu 4.10.2014]
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. https://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/yhdessa_tekeminen_tuottaa_tuloksia_-_nuorisotakuun_tutkimuksellisen_tuen_loppuraportti.98033.xhtml [Luettu

5.10.2014]

- *Uvaas, T. & McKeivitt, B. C. 2013. Improving transitions to high school: A review of current research and practice. *Preventing School Failure* 57(2), 70-76.
- Vanttaja, M. 2005. Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (4), 411-416.
- Vasalampi, K. 2013. Nuorten koulutustavoitteet ja kouluhyvinvointi opintojen nivelvaiheissa. *Psykologia* 3, 216-219.
- Vehviläinen, J. 1999. Koulutuskentän reunalla – pärjäämisen kentät nuorten elämäkulussa. Teoksessa A-E. Liimatainen-Lamberg (toim.) *Syrjäytymisen ehkäisy-, ohjaus- ja tukipalveluiden kehittäminen. Raportti IV.* Helsinki: Opetushallitus.
- Vehviläinen, J. 2006. Nuorten osallisuus hankkeen hyvät käytännöt. Helsinki: Opetushallitus.
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.
- Vuontela, U., Lehto, P., Jahnukainen, M., Miettinen, K., Aunola, U., Kokko, J., Lahtinen, P., Haapasalo, S., Siiskonen, T. & Aro, T. 2007. Perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyminen. Teoksessa T. Aro, T. Siiskonen & T. Ahonen (toim.) *Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä.* Juva: PS-kustannus, 231-254.
- Walther, A. 2006. Regimes on youth transitions. Choice, flexibility and security in young people's experiences across different European contexts. *Nordic Journal on Youth Research* 14 (2), 119-139.
- *Weiss, C. C. & Baker-Smith, E. C. 2010. Eight-grade school form and resilience in the transition to high school: A comparison on middle schools and K-8 schools. *Journal of Research on Adolescence*, 20 (4), 825-839.

LIITTEET (5)

LIITE 1.

TAULUKKO 1. Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimusartikkelit

	TUTKIJA(T)	VUOSI	NIMI	MAA
1	Chen & Gregory	2009	Parental Involvement as a Protective Factor During the Transition to High School	USA
2	Cohen & Smerdon	2009	Tightening the Dropout Tourniquet: Easing the Transition from Middle to High School	USA
3	Ellerbrock & Kiefer	2013	The Interplay Between Adolescent Needs and Secondary School Structures: Fostering Developmentally Responsive Middle and High School Environments Across the Transition	USA
4	Ganeson & Enrich	2009	Transition into High School: A phenomenological study	AUSTRALIA
5	Hegna	2014	Changing educational aspirations in the choice on and transition to post-compulsory schooling, a three-wave longitudinal study on Oslo youth	NORJA
6	Kellems & Morningstar	2010	Tips for Transition	USA
7	Masdonati	2010	The transition from school to vocational education and training: a theoretical model and transition support program	SVEITSI
8	McCallumore & Sparapani	2010	The Importance of the Ninth Grade on High School Graduation Rates and Student Success in High School	USA
9	Neild	2009	Falling of Track During the Transition to High School: What We Know and What Can Be Done	USA
10	Niwaz, Hussain, Dahar & Zaman	2010	An Analysis of Guidance Services for Secondary School Students in Pakistan	PAKISTAN
11	Roybal, Thornton & Usinger	2014	Effective Ninth-Grade Transition Programs Can Promote Student Success	USA
12	Skrobanek, Reissing & Müller	2011	Successful placement or displacement in the transition from school to vocational training: the case of lower secondary school pupils	SAKSA
13	Uvaas & McKeivitt	2013	Improving Transitions to High School: A review of Current Research and Practice	USA
14	Weiss & Baker-Smith	2010	Eight-Grade School Form and Resilience in the Transition to High School: A Comparison on Middle Schools and K-8 Schools	USA

LIITE 2.**TAULUKKO 2.** Tutkimusartikkeleiden julkaisutiedot

Lehti	Lukumäärä
Education	2
Educational Philosophy and Theory	1
Future of Children	1
High School Journal	1
International Journal of Academic Research	1
Journal of Educational Research	1
Journal of Employment Counseling	1
Journal on Research on Adolescence	1
Journal of Youth Studies	2
Preventing School Failure	2
Teaching Exceptional Children	1

LIITE 3.

TAULUKKO 4. Tutkimuksen laatukriteerit (ks. Kontio & Johansson 2007, 106)

TUTKIMUKSEN LAADUNARVIOINNIN KRITTEERIT	KYLLÄ=1 piste, EI, EI TIETOA =0 pistettä
TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	
1. Tutkittava ilmiö on selkeästi määritelty.	
2. Tutkimuksen aihe on peruteltu kirjallisuuskatsauksen avulla sisällöllisesti ja menetelmällisesti.	
3. Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimustehtävät on määritelty selkeästi.	
AINEISTO JA MENETELMÄT	
4. Aineiston keruumenetelmät ja -konteksti on perusteltu ja kuvattu yksityiskohtaisesti.	
5. Aineiston keruumenetelmä soveltuu tutkittavaan ilmiöön.	
6. Aineisto on kerätty henkilöiltä, joilla on tietoa tutkittavasta ilmiöstä.	
7. Aineiston sisällön riittävyttä on arvioitu (saturaatio).	
8. Aineiston käsittely ja analyysin päävaiheet on kuvattu.	
9. Analyysimenetelmä sopii tutkittavaan ilmiöön.	
TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	
10. Tutkija on nimennyt kriteerit, joiden perusteella hän on arvioinut tutkimuksen luotettavuutta.	
11. Tutkimuksessa on käytetty aineiston tai menetelmien triangulaatiota lisäämään luotettavuutta.	
12. Tutkija on huolellisesti pohtinut eettisiä kysymyksiä.	
13. Tutkimukseen osallistuneet ovat arvioineet tutkimustuloksia ja vahvistaneet tulosten vastaavuuden kokemuksiinsa; tai lukija voi tunnistaa ja ymmärtää tulokset.	
TULOKSET JA PÄÄTELMÄT	
14. Tuloksilla on uutuusarvoa ja merkitystä siirtymävaiheen kehittämisessä	
15. Tulokset on esitetty selkeästi, loogisesti ja rikkaasti, ja niiden antia on verrattu aikaisempiin tutkimuksiin.	
16. Tutkimuksen päätelmät perustuvat tuloksiin ja ovat hyödynnettävissä.	

LIITE 4. Aineistoon valikoituneet ja arvioidut tutkimukset

TAULUKKO 5. Nuoren koulutukselliset siirtymät (n=9)

Tekijä(t), vuosi, maa	Tutkimuksen tar- koitus	Aineisto ja menetelmä	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi (max. 16 pistettä)
Chen, W-B. & Gregory A. 2009, USA	Tutkitaan yhdek- sannen lukuvuoden (9th grade) ali- suorutuvien opis- kelijoiden vanhem- pien osallistumisen moni-ulotteista vai- kutusta lapsensa akateemisiin taitoi- hin ja käyttäytymi- seen.	Laadullinen ja määrällinen tutkimus: vuonna 2006 opiskelijat (59) tekivät it- searviointin luokkakäyttä- ytymisestään ja havainnot opettajistaan. Opettajat (10) antoivat omat havain- tonsa opiskelijoidensa käy- töksestä vuonna 2006 ja 2007. Tammi-maalis- kuussa 2007 tutkijat haas- tattelivat opiskelijoita, miten he kokevat vanhempien osallistumisen vaikuttavan heidän opiskeluun.	Ne opiskelijat, joiden van- hemmillä oli korkeat odotuk- set lapsensa arvosanojen ja opintosaavutusten suhteen, saivat keskimäärin korkeam- mat arvosanat ja ansaitsivat enemmän opettaja akatee- mista huomiota. Ne opiskeli- jat, jotka raportoivat vanhem- piensa olevan vähemmän akateemisesti rohkaisevia saivat opettajilta enemmän huolenpitoa.	13
Ellerbrock, C. R. & Kiefer S. M., 2013, USA	Tutkitaan, miten nuoren tarpeisiin vastataan kouluym- päristössä, kun he siirtyvät asteelta toi- selle (8th to 9th grade).	Laadullinen case-tutkimus, jossa haastateltiin (yksilö & ryhmä) ja havainnoitiin opiskelijoita (4), yläkoulun opettajia (4), lukion opetta- jia (13), yläkoulun rehtoria (1) sekä lukion rehtoria. Ai- neistoa kerättiin vuonna 2009 (kevät, kesä ja syys lukukauden aikana).	Strukturoidusta näkökul- masta katsottuna yläkou- lussa on (middle school) tiivis yhteistyö ja sitä täydentävät rakenteet, jotka edistävät avoimen kouluympäristön ke- hittymistä. Lukiossa (high school) rakenteet, kuten ai- kataulu, ei palvele niin hyvin avoimen kouluympäristön ke- hittymistä. Epämuodolliset rakenteet, kuten lounas, eivät palvele niin hyvin avoimen kouluympäristön kehitty- mistä. Lukiossa luokkien vaihdot, lounas, kerhot ja li- säkurssi aktiviteetit ovat vai- kuttaneet sekä edistävästi että estävästi avoimeen ym- päristöön.	14
Ganeson, K. & Ehrich, L. C., 2009, Australia	Tutkitaan, miten opiskelijat kokevat siirtymän yläkou- lusta lukioon.	Fenomenologis-psykologi- nen laadullinen tutkimus: lukion ensimmäisen luku- vuoden opiskelijat (16) sai- vat vapaasti valita, mistä lukiokokemuksista he ha- luavat kertoa. Opiskelijoi- den tuli äänittää kokemuk- siaan ensimmäiseltä kym- meneltä viikolta. Tutkimus toteutettiin vuonna 2005.	Siirtymän aiheuttamaa jänni- tystä voidaan vähentää asi- anmukaisella vertaisten ja opettajien antamalla tuella. On tärkeää kiinnittää huo- miota niihin aktiviteetteihin, mitkä lisäävät yhteenkuulu- vuuden tunnetta ja vähentää pelkoja tutustua uuteen ym- päristöön. Koulu yhteisöllä on suuri vaikutus siihen, onko siirtymä sujuva ja stressitön kokemus oppilaalle.	13

Hegna, K., 2014, Norja	Tutkitaan, kuinka koulutusvalinnat ja siirtyminen toiselle asteelle vaikuttavat nuorten koulutuspyrkimyksiin.	Määrällinen pitkittäistutkimus: tutkimukseen osallistui vuonna 1992 syntyneet henkilöt (1660). Tutkimuksen ensimmäinen aineistonkeruuvaihe toteutettiin syksyllä 2006, toinen keväällä 2008 ja kolmas talvella 2009/2010.	Vähentyvät koulutuspyrkimykset ennen siirtymää toiselle asteelle ovat sidoksissa heikkoihin saavutuksiin tai koulutyöhön, sekä mies sukupuoleen, enemmistön etniseen taustaan ja alempaan sosiaaliluokkaan. Tutkimuksen mukaan rakenteellisilla tausta ominaisuuksilla näyttäisi olevan vahvempi vaikutus pyrkimysten muokkautumiseen päätökseksi koulutusvalinnasta kuin itse siirtymällä.	12
Masdonati, J., 2010, Sveitsi	Luodaan malli oppivelvollisuus koulusta ammatilliseen koululuun, testataan mallin toimivuutta ja arvioidaan ohjelman käytettävyyttä.	Laadullinen haastattelututkimus: tutkimukseen ja 13-istunnon ohjelmaan osallistui 14:ta nuorta (15-18 vuotta), joilla oli vaikeuksia löytää opiskelupaikka oppivelvollisuuskoulun viimeisenä vuonna. Nuoria haastateltiin ohjelman alussa. Heitä ja opettajia (6) haastateltiin vielä vuosi myöhemmin.	Tulokset osoittivat, että tutkimukseen osallistuneet paransivat tietämystään ammatillisesta koulutuksesta, sosiaalisia taitojaan ja valmiuksiaan kohdata työmaailma.	13
Niwaz, A., Hussain, M. A., Dahar, M. A. & Zaman, A., 2010, Pakistan	Tutkitaan oppilaiden, opettajien ja vanhempien käsityksiä ohjauspalveluiden järjestelyistä yläkoulussa.	Määrällinen ja laadullinen tutkimus: Tutkimukseen valittiin satunnaisotoksella oppilaita (100, 10 th grade), opettajia (30) ja vanhempia (40). Kyselytutkimukseen vastasivat sekä oppilaat että opettajat. Kaikki osallistui haastatteluun.	Opettajat eivät antaneet opiskelijoilleen mahdollisuutta jakaa huoliaan kanssaan. Opettajat eivät ohjanneet opiskelijoitaan jatko-opintoihin, opettajien ja vanhempien tapaamisia ei järjestetty säännöllisesti	11
Skrobanek, J., Reissig, B. & Muller, M. 2011, Saksa	Tutkitaan, minkä polun nuori valitsee yläkoulun jälkeen.	Määrällinen pitkittäistutkimus: tutkimukseen osallistui 3922 yläkoululaista ympäri Saksaa. Seitsemän seurantalutkimusta toteutettiin vuosina 2004-2007.	Vähemmistö nuorista aloittaa ammatillisen koulutuksen heti yläkoulun jälkeen. Ne nuoret, jotka onnistuvat kasvattamaan ammatillisen koulutuksen markkinoilla hyödynnettävää pääomaa vaihtoehdoilla tavalla, lisäävät mahdollisuuttaan päästä ammatilliselle koulutuspolulle. Nuoret voivat hyödyntää vaihtoehtoja väylää parantaakseen päättötodistuksen arvonsa, mutta myös tavoitellakseen tulevaisuuden koulutusta lukiossa. On myös nuoria, jotka valitsevat ammatilliseen koulutukseen valmistavan ohjelman parantaakseen mahdollisuuksiaan päästä ammatilliseen koulutukseen.	14

			Toisaalta on myös niitä nuoria, jotka keskeyttävät tai lopettavat valmistavan ammatillisen koulutuksen ottaakseen työpaikan. Tutkimus osoittaa, että nuorten tekemät suunnitelmat ovat tärkeitä selitettäessä perusopetuksen jälkeisen statuksen toteutumista. Nuoret valitsevat tietyn siirtymävaihtoehdon, mutta he sopeuttavat mieltymyksensä sisäisten ja ulkoisten rajoitusten mukaiseksi.	
Uvaas, T. & McKevitt, B. C., 2013, USA	Tutkitaan opiskelijoiden havaintoja ja kokemuksia siirtymisestä lukioon.	Määrällinen tapaustutkimus: 1. kyselytutkimukseen osallistui 283 nuorta (8th grade) iältään 13-15 vuotta. 2. kyselytutkimukseen osallistui 173 nuorta (9th grade) iältään 14-16 vuotta.	Yläkoulun opiskelijat kokivat merkittävää yhteenkuuluvuutta, osallistumista lisäkursseihin ja saivat korkeampia arvosanoja kuin lukion opiskelijat. Yläkoulun opiskelijat kokivat huolta ja levottomuutta lukioon siirtymisestä, mutta lukioon siirryttyä ko. kokemukset olivat vähentyneet.	12
Weiss, C. C. & Baker-Smith, E. C., 2010, USA	Tutkitaan koulurakenteen vaikutusta ensimmäisen lukiovuoden opiskelijan tuloksiin.	Määrällinen pitkittäistutkimus: tutkimukseen 1. osallistui 1483 yläkoulun opiskelijaa (8th grade). 2. tutkimukseen osallistui 1206 lukion opiskelijaa.	Koulun tulisi olla puoleensa vetävä (magnet school) jo yläkoululaisille, koska se vaikuttaa oppilaiden akateemisiin saavutuksiin ja opiskeluun osallistumiseen myös lukiossa.	12

LIITE 5. Aineistoon valikoituneet vertaisarvioidut tutkimusartikkelit

TAULUKKO 6. Tehokkaan siirtymäprosessin elementit (n=5)

Tekijä(t), vuosi, maa	Vertaisarvioidun artikkelin tarkoitus	Minkälaiset tekijät näyttävät olevan tehokkaan siirtymän taustalla?
Cohen, J. S. & Smerdon, B. A., 2009, USA	Esitetään yhteenvetona viimeaikaisia uudistuksia, joilla pyritään ehkäisemään lukion keskeyttämistä. Kuvataan siirtymän (8th to 9th grade) vaikutusta opiskelijan akateemiseen edistymiseen sekä kehityksellisten ja kontekstuaalisten muutosten esiintyvyyttä heidän elämässä siirtyessä instituutiosta toiseen. Lisäksi esitetään lupaavia käytäntöjä, jotka on suunniteltu edistämään opiskelijoiden menestyksestä siirtymistä yläkoulusta lukioon.	Standardoidut testitulokset ja keskeyttäneiden määrä yhdeksäntenä lukuvuonna sekä tutkijoiden vahvistus tästä, osoittaa yläkoulusta lukioon (8th to 9th grade) siirtymän olevan merkittävän opiskelijan akateemisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen näkökulmasta.
Kellems, R. O. & Morningstar, M. E., 2010, USA	Esitetään parhaita käytäntöjä, joita ruohonjuuritason ammatinharjoittajat ovat omaksuneet kokemustensa kautta. Vinkkejä kerättiin ammatinharjoittajilta, vanhemmilta sekä ammattilaisilta, joilla on kokemusta vammaisten kanssa työskentelystä. Asianomaisten (240) vinkit käsiteltiin ulkopuolisen tarkistustiimin (tutkijoita & kentällä toimivia asiantuntijoita) toimesta.	Siirtymäprosessi on hyvin yksilöllinen. Siirtymäsuunnittelulla edistetään opiskelijan etenemistä. Siirtymäarvioinnilla voidaan todeta, onko tarjotut toimet tukenut siirtymää. Kentällä käytettäviä siirtymäkäytäntöjä tulisi tunnistaa ja jakaa toinen toisilleen.
McCallumore, K. M. & Sparapani, E. F., 2010, USA	Esitetään ratkaisuja helpottaakseen opiskelijan siirtymää lukioon ja sieltä valmistumista.	On tärkeää huomioida, mitä voidaan tehdä ennen lukiota. Oppilaitoksen rakenteet tulee olla toimivat ja yhteisöllisyyttä tukevat. Oppilaitoksen johdon tulee ohjata kasvatus- ja opetustyötä sisällöllisesti ja menetelmällisesti, kuten monialainen opetussuunnitelma, selviytymistaito- ja kesävalmennuskurssit. Johdon tehtävänä on varmistaa opiskelijoiden ja heidän vanhempien osallisuus mahdollisuus sekä yhteistoiminnallisten vuorovaiikutustapojen käyttö.
Neild, R. C., 2009, USA	Esitetään tekijöitä, joihin tulisi kiinnittää huomiota siirryttäessä yhdeksännelle lukuvuodelle. Keskipisteessä ovat ne opiskelijat, joilla on ongelmia pysyä koulutuksessa valmistumiseen asti.	Opettajien tulee järjestää opiskelijoille (8th grade) lukioon valmentavia kurssikokonaisuuksia. Vanhempien osallisuus tulee mahdollistaa. Lukiolla on kuitenkin välitön vastuu siitä, että opetussuunnitelma, koulun organisaatio ja opettajat tukevat opiskelijan siirtymistä asteelta toiselle.
Roybal, V., Thornton, B. & Usinger, J., 2014, USA	Esitetään tutkimuksia ja suosituksia yläkoulusta lukioon siirtymään liittyen.	Siirtymäohjelmat helpottavat opiskelijoiden siirtymistä lukioon. Oppilaitoksen tulee kiinnittää huomiota oppilaitoksen yhteisöllisyyteen, sillä yhteenkuuluvuuden tunne on opiskelijoille tärkeää. Opettajilla on suuri merkitys siirtymävaiheen ohjauksessa ja oppimisesteiden tunnistamisessa, joten opettajien jatkuva ammatillinen kehittyminen on tärkeää. Opiskelijoiden edistymistä opinnoissaan tulisi seurata erilaisin indikaattorein.